

SHERLOCK HOLMES FELTÁMADÁSA ÉS EGYÉB BÜNÜGYI ELBESZÉLÉSEK

**IRTA:
CONAN DOYLE**

**FORDITOTTA:
TÁBORI KORNÉL**

**BUDAPEST, 1904.
NYOM. LIPINSZKY ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5531-13-2 (online)
MEK-13583

TARTALOM

A föltámadt detektív.
A norwoodi büntett.
Apagyilkossággal vádolva.
Sherlock Holmes halála.
A drágakövek.

A föltámadt detektív.

Írta: *Conan Doyle*.

BEVEZETÉS. Holmes tetszhalála.

A maguk nemében páratlan sikerük volt a világirodalomban azoknak a roppantul érdekes bűnügyi történeteknek, amelyeket *Conan Doyle* angol író bocsátott közre. Nem aféle hatásvadászó dolgok ezek, mint a francia rémregények; hanem egytől-egyig értékes, rendkívül éles észre valló, komolycélú s a mellett nem száraz elbeszélések. A „Csendőrségi könyvtár” olvasói pedig speciális, fokozott érdeklődéssel fogadhatják *Conan Doyle* munkáit, a melyek közül többet épp úgy adnak elő nem egy külföldi detektív- és csendőriskolában, tanfolyamon, mint akármelyik fontos tantárgyat.

Az alább következő történetek egészen újak, együtt könyvben angol eredetiben is csak ezután fognak megjelenni, magyar nyelven egyetlen egy sem jelent meg eddig. A *Conan Doyle* történeteinek főszereplője *Holmes Sherlock*. Azok számára, a kiknek még nem volt alkalmuk a *Holmes-féle* történeteket megismerni, annyit meg kell jegyeznünk, hogy *Conan Doyle* a *Holmes Sherlock* alakjában *London* legélesebb eszű s legelszántabb gonosztevő-pusztítóját, detektívjét rajzolja meg, a ki maga már rég visszavonult ugyan a közszolgálattól, de bonyolultabb bűnesetekben még mindig az ő tanácsához fordulnak, olykor pedig, a mikor valami büntett különösebben érdekli, önként szokta a tetteseket kikutatni. Valósággal genialis ösztön készíteti erre, a mely a legkülönfélébb hájjal megkent gonosztevők ravaszságán is felülkerekedik, annyira, hogy *Holmes Sherlock* idővel valóságos réme lesz az óriás-város czéhbeli gonosztevőinek. Ezek végre a sarkába lépnek, hogy egyszer s mindenkorra ártalmatlanná tehessék. Látszólag sikerül is nekik ez a néhány év előtt megjelent *Holmes-könyv* utolsó novellájában. *London* legelvetemültebb gonosztevője, *Moriarty* egész a *Svájc*zig üldözi *Holmes* s ott sikerül őt a *reichenbachi* vizesésekhez csalnia. *Holmes Sherlock* és *Moriarty* eltűnnek ezen a helyen. A nyomozás mindössze annyit derít ki, hogy kettőjük közt küzdelemre került a sor a borzasztó szakadék szélén s valószínűleg mindketten a mélységbe zuhantak, a hol a víz árja elsodorta holttesteiket. *Watson dr.*, *Holmes* barátja s kísézője számos irtó hadjáratban, a melyet a gonosztevők ellen folytattak, gyászolja a halottnak vélt bajtársát. Ám *Holmes* a valóságban kiszabadította magát *Moriarty* karjaiból úgy, hogy csak a többszörös gyilkos hanyatlott a mélységbe, a hol halálát lelte; *Holmes*nak sikerült egy vájt üregbe huzódnia, s annak védelme alatt kikerülte a felülről lezuhanó kődarabokat, a miket *Moriarty* czinkostársa, *Moran* Colonel zuditott utána. Tudva azt, hogy ez a veszedelmes ficzkó és bandája könyörtelenül megöli, ott, a hol találja, elhatározza *Holmes*, hogy halott-hirét megőrzi s mihelyt a levegő kitisztul, *Svájcz*ból *Franciaország*ba menekül, a hol ismeretlenül három évig tartózkodik, bevárva az időt, a mig hazájába visszatérhet. A titokba egyedül *Holmes* öcsce van beavatva, a ki a kegyelet ürügye alatt továbbra is föntartja az „elhunyt” lakását, hü gazdasszonyának felügyeletével.

Részben annak következtében, hogy *Moriarty* czinkosait egymásután elfogják, úgy hogy csak épen *Moran* marad hátra, részben pedig egy újabb, rendkívüli körülmények közt történt gyilkosság által csalogatva, *Holmes* elérkezettnek látja az időt a visszatérésre.

Aldair Ronaldot, egy előkelő fiatal embert, a ki *Hardy* Johnnal és *Moran* Colonellel nagy összegben kártyázott a klubban, este, a klubból való hazatérése után meggyilkolják. A

szerencsétlen fiatal embernek golyót röpitettek az agyába. Sem a házban, sem a forgalmas utcán nem hallotta senki a lövés zaját. A fegyvert sem lehetett megtalálni. A halottat éjjel tizenegy óra tájban fedezte föl az anyja. A szoba ajtaja kívülről zárva volt. Minden ablak tárva-nyitva. Kint, az ablak alatt semmi nyoma annak, hogy valaki belépett volna rajta. Az asztalon, amelynél a halott ült, ércz-pénz és bankó-tekercesek heverték, apró rakásokra osztva, mellettük papírlap, a melyre számok és egyes klubtagok nevei voltak följegyezve. Rabló-gyilkosság gyanúja tehát ki volt zárva. A rejtelmes büntényt hasztalan igyekezett a rendőrség kideríteni, Holmes tehát ellenállhatatlanul indítatva érzi magát, hogy álruhában Londonba visszatérjen. Ott a halottaiból föltámadott fölfedezi magát barátjának, Watson dokornak, a ki roppantul megörül neki.

Kaland az üres házban.

A viszontlátás első örömein s a velük járó hosszas kérdezősködéseken és magyarázatokon átesve, mint hajdan, ismét együtt ült a két jóbarát, látszólag vidám szivarszó mellett. A további eseményekről így számol be Watson dr.:

- Ma éjjel tehát olyan mesterművet kell végrehajtanunk, kedves Watsonom - szólt Holmes, a mikor magyarázata végéhez ért - a mely büszkeséggel fog eltölteni bennünket, ha sikerül. Kilencedfél órakor utnak indulunk és nyélbe ütjük azt a kalandot az üres házban.

A mondott órában ott ültem a kocsiban Holmes mellett, zsebemben revolverrel s szivemben egy izgalmas kaland előérzetével. Holmes arcza hideg és sötét volt. Összeránczolt szemöldökei s zárt vékony ajkai sivár gondolatokat árultak el. Nem tudtam, micsoda vad bestiát készül felhajszozni a bünös Londonnak iszaptengerében, csak a vadászmagatartásból láttam, hogy komoly dolog van készülöben s az a különös titkos mosoly, a mely olykor arczának rideg vonásait átfutotta, bizony semmi kellemeset nem ígért.

Azt hittem, hogy a Baker-streetre hajtattunk, de Holmes a Cavendish-Square sarkán megállította a kocsit. A mikor kiszálltunk belőle, észrevettem, hogy fürkészve tekintett jobbra-balra s később is, minden utczasarkon körülnézett, vajjon nem üldözik-e? Különös utat jártunk be. Holmes minden zegét-zugát ismerte Londonnak; gyors és biztos lépésekkel haladt a kisebb-nagyobb utczák és átjárók egész utvesztőjében, a melynek létezéséről eddig sejtelmem sem volt. Végre valami kapun át elhagyatott udvarba értünk; Holmes kulccsal kinyitotta a ház hátsó ajtaját s mi beléptünk rajta. Az ajtó újra bezárult mögöttünk.

Vak sötétség fogadott bennünket. Az egész ház kihaltnak látszott. A csupasz lépcsőfokok recsegték-ropogtak alattunk s kezemet kinyujtva falhoz értem, a melyről rongyokban lógtak le a tapéták. Holmes hideg, vékony ujjai csuklómat szorongatták. Valami hosszú termen át egy ajtóhoz vezetett, a melynek ives ablakán sápadt fény szűrődött keresztül. Itt hirtelen jobbra kanyarodott s erre tágas, négyszögü, üres szobában találtuk magunkat, a melynek közepére az utczai lámpák halvány fényt szórtak. Köröskörül azonban vak sötétség terjengett. A lámpák világossága meglehetősen nagy távolságról vetődött hozzánk; az ablaktáblákat vastagon lepte be a por, úgy, hogy alig láthattuk egymást. Bajtársam vállamra tette kezét s ajkát szinte rátapasztotta fülemre:

- Tudod-e hol vagyunk? kérdezte suttogó hangon.

- Hisz' ez a Baker-street! feleltem, az ablakon kitekintve.

- Eltaláltad. A Camden-házban vagyunk, átellenben régi lakásommal.

- De minek vagyunk itt?

- Mert innen pompás kilátás nyílik arra a festői épületre. Kérlek, kedves Watson, fáradj közelebb az ablakhoz, de rejtsd el óvatosan magad; nézz át régi lakásomra, a honnan kettecskén annyi kalandos utra indultunk. Mégis csak kíváncsi vagyok, hogy három évi távollétem alatt elfelejtettem-e, hogyan lehet meglepetést szerezni?

Közelebb léptem s átpillantottam a jól ismert ablakra. Első meglepetésemben rekedt kiáltás tört ki belőlem. A redők le voltak eresztve s a szoba vakító fényben uszott. Bent a szobában férfi ült egy széken s árnyéka éles, fekete körvonalakban esett a világos függönyre. Fejtartását, szögletes vállait és szigorú arcélét tisztán láthattam az árnyképen. Valóságos rajz volt ez, arcélben s olyan fekete silhouette benyomását keltette, a milyeneket hajdan nagyapáink szerettek készíteni. A mellett meglepően hű mása volt Holmesnak és annyira megéveztetett, hogy kinyújtottam karomat és úgy akartam meggyőződni róla, hogy az eredetije tényleg itt áll-e mellettem? Hogyne lett volna ott, majd megszakadt a nevetéstől.

- Szent Isten! Hisz' ez szemfényvesztés! kiáltottam.

- Már magam is kezdem hinni, - szólt Holmes - s a hangjából kiéreztem azt az örömet és büszkeséget, a mit a művészen a saját alkotása kelteni szokott. - Hasonlít rám, ugye?

- Megesküdnék rá, hogy te vagy!

- A báb Meunier Oszkár ur műve, a ki három napig dolgozott rajta Grenobleban. Mellszobor, viaszkból. A többi magam csináltam ma, a Baker-streeten való látogatásom alkalmával.

- De hát mire való ez az egész?

- Arra való, hogy alapos okok folytán el tudjam hitetni egynémely emberekkel, hogy itthon vagyok, holott pedig másfelé járok.

- Gondolod, hogy szemmel tartják a lakásodat?

- Sőt biztosan tudom.

- Kik azok?

- Régi ellenségeim, kedves Watson. Az a szeretetreméltó banda, a melynek vezetője a reichenbachi vizesésben aluszsza örök álmát. Képzeld, megtudták, hogy életben vagyok! Biztosra vették, hogy előbb-utóbb csak visszatérek lakásomra. Ezért folyton figyelemmel kísérték azt, ma reggel pedig meglátták, hogy hazajöttem.

- Honnan tudod?

- Onnan, hogy megismertem egyik silbakjukat, mikor az ablakon kitekintettem. Elvetemült ficzkó. Parker a neve, foglalkozására nézve nyerges és valóságos fütty-művész. Vele ugyan nem sokat törődtem, de annál többet azzal a rettenetes alakkal, a mely mögötte rejtőzik: Moriarty kebelbarátjával, London legravaszabb és legveszedelmesebb gonosztevőjével. Ez az ember ma lesben van utánam, Watson, és nem is sejtí, hogy tulajdonképen mi tartjuk szemmel őt.

Lassankint megértettem barátom egész tervét. Kényelmes helyzetünkből mi lestük ki azokat, a kik bennünket szimatoltak s az üldözőkből üldözöttek lettek. A szögletes árnykép odaát a csalétek és mi vagyunk a vadászok. Némán álltunk az ablaknál és erősen figyeltük az előttünk le- és fősiető alakokat az utcán. Holmes meg se mocczant. Éber szemmel tartott mindent s tekintetével folyton követte a járóelőket. Sötét, zivataros éjszaka volt, a hosszú utcán fagyos szél süvített végig. Az emberek kabátjuk gallérját feltürve siettek haza.

Egy párszor úgy tetszett, hogy egyik-másik alak újra visszatér, különösen két ember tűnt fel nekem, a kik látszólag a vihar elől behuzódtak egy hozzánk közel eső ház kapujába.

Rájuk akartam terelni barátom figyelmét. De ő türelmetlen hangon utasított vissza s szóltan bámult ki az utcára. Néhányszor idegesen dobbantott a lábával s ujjával az ablakon dobolt. Feltűnően türelmetlen lett, mintha a helyzet nem tetszett volna neki. Éjfél tájban, mikor az utca egyre néptelenebbé vált, határtalan izgalmában sétálni kezdett a szobában. Pillantásom a kivilágított ablakra esett s e perczen megint, az előbbihez hasonló meglepetés ért.

- Az árnykép megmozdult! kiáltottam.

Tényleg, a kép most már nem arczéllal, hanem háttal fordult felénk.

- Persze, hogy megmozdult, - felelt Holmes. - Csak nem bolondultam meg, hogy holmi jámbor madárijesztővel próbáljam megtéveszteni Európa legélesebb elméjét. Két óráig pepecseltem a bábón, én meg a gazdasszonyom, Hudsonné. Nyolcszor mozgatja meg a bábót, minden negyedórában egyszer. Az előtérből dolgozik, azért nem látszik az árnyéka... Ah?

Sivító hang szakadt ki egyszerre a torkából. A sápadt fényben láttam, hogy óriási izgatottságában előrehajlik s minden idege szinte megfeszül az erőlködésben. Az utca ekkorra néptelen és csöndes lett. A vak feketeségben a sárga függöny volt az egyetlen fényes pont, közepén az éles körvonalu silhouettel. Az a sivító, sziszegő lihegés, a mely barátom végtelen izgatottságáról tett bizonyosságot, újra érintette fületem. A másik pillanatban már a szoba legsötétebb sarkába vonszolt s intéskép ajkamra szoritotta kezét.

Hirtelen nesz hallatszott, finom nesz, a melyet barátom éles füle már előbb meghallott. Halk, óvatos lépések közeledtek felénk, nem az utcáról, hanem az épület hátsó traktusa felől, a hol lesben állottunk. Holmessel együtt a falhoz lapultam s kezemet revolveremre illesztettem. Erőlködve igyekeztem a sötétségen áthatolni; a nyitott ajtóban egy férfialakot pillantottam meg.

Az ember egy perczig nyugodtan vesztegelt helyén, majd előrehajolva, fenyegető tartással a szobába lépett. Még három lépésnyire volt tőlünk. Már-már támadásra készültem, de akkor észrevettem, hogy sejtelve sincs a mi jelenlétünkről. Halkan siklott el mellettünk az ablakhoz, a melyet óvatosan, nesztelenül mintegy ökölnyi magasságra föltolt maga előtt. A hogy a nyilásig hajolt, az utcai lámpás fénye egész teljességében végigömlött arcán. A férfit szinte az örültséggel határos izgatom fogta el. Szemei fénylettek s arcza görcsösen rángatózott. Korosabb úrnak látszott, sasorral, kopasz fejjel, hatalmas, lekonyuló bajuszzsal. Köcsöskalapját a feje búbjára tolta s nyitott felöltője alól kiragyogott fehér inge. Sovány, barna arcza mély ránczokkal volt végig szántva. Kezében botot szorongatott, a mely valahányszor a padlóhoz ütődött, érczhangot adott.

A férfi nagyobb alaku tárgyat vett ki zsebéből, a melyen addig babrált, a mig, valami hangos berregést hallatott, mint a becsapódó zár nyelve. Még mindig a padlón térdepelve egész erejével az emeltyüre hajolt, mire még hangosabb berregés következett, a mely szintén hangos csattanással végződött. Erre felemelkedett helyéről. Most láttam csak, hogy valami furcsa agyu szélpuska van a kezében. Fölhúzta a ravaszt, valamit bele rakott s ismét lecsapta. Erre térdre ereszkedett s az ablakpárkányra támasztotta a puska csövét. Hosszú bajusza két oldalt csüngött le a puska-agyról és szeme villogva siklott végig a csövön. Egy pillanatig mozduatlanul maradt így, majd átfonta ujjával a ravaszt, az a berregő hang újra ismétlődött s következő pillanatban hosszas csörömpölés és ropogás volt a válasz, mintha egy nagy üvegtábla darabokra zúzódnék.

Közvetlen utána Holmes, mint a tigris rávetette magát hátulról a vadászra és arczczal előre lódította. De ez sem volt rest: hirtelen talpra ugrott s villámgyors mozdulattal torkon ragadta Holmest. Én azonban revolveremmel fejbe vágtam, úgy, hogy ismét lehanyatlott a padlóra. Amig magam minden erőmből lefogni igyekeztem, bajtársam éles füttyöt hallatott. Odakint

nyomban nehéz, siető lépésektől visszhangzott az utcza és két egyenruhás rendőr egy detektív kíséretében a főbejáraton át a kertbe hatolt.

- Ön az, Lestrade? kérdezte Holmes.

- Én vagyok, Holmes úr. Személyesen akartam segítségére jönni. Örülök, hogy ismét Londonban láthatom.

Mindketten felemelkedtünk. Foglyunk, a kit a két rendőr közrefogott, mélyen lélegzett. Mint-hogy eközben az utcán egész sereg kíváncsi ember verődött össze, Holmes becsukta az ablakot s leeresztette a redőt. A rendőrök előszedték lámpásaikat, Lestrade két gyertyát gyújtott meg. Végre alaposabban szemügyre vehettem foglyunkat.

Visszataszító, gonosz arcz tekintett onnan rám. Filozófus fejforma, mely kéjenczre valló állban végződik. Erre az arczra minden képzelhető gonoszságnak a bélyegét rásütötte a természet. Velünk nem is törődik.

Szeme állandóan Holmesre volt irányítva: tekintetében gyűlölség és bámulat viaskodott egymással.

- Te sátán! dörmögte egyre. - Te ravasz, ravasz sátán!

- Ah, ezredes! üdvözölte a foglyot Holmes, összegyűrt gallérját rendbe hozva. - Már rég nem volt szerencsém, azóta, hogy a reichenbachi vizesés fölött lebegve, figyelmének barátságos jeleivel elhalmozott.

Az ezredes holtra dermedve nézett barátomra.

- Te agyafurt, ravasz sátán!

Ez volt minden, a mit kinyöghetett.

- Nini, még be sem mutattam egymásnak az urakat, szólt Holmes. - Ez itt, uraim, Moran Sebestyén ezredes, ezelőtt az indiai hadsereg tisztje; a legjobb tigris-vadász, a kit valaha keleti császárságunk teremtett. Azt hiszem, colonel, csak az igazságot szolgálom, a mikor kijelentem, hogy mint tigris-vadász az egész világon páratlan.

Az öreg, a ki vad pillantásu szemeivel s borzas bajuszával maga is olyan volt, mint egy tigris, még mindig némán bámult bajtársamra.

- Csodálom, hogy az ilyen öreg vadászt megtéveszthette az én egyszerű hadicselem, szólt Holmes. - Hiszen ismernie kellett már. Nem tette ön azt meg számtalanszor, hogy a fatörzshöz odakötött egy gidát s az ágak közt elbujva, puskával kezében leste a tigrist, a melyet a csalétek oda csábít. Ez az üres ház itt az én fatörzsem s ön az én tigrisem.

Moran colonel dühös kiáltással szökött előre, de a két rendőr visszarántotta.

- Csak arra nem számítottam, hogy ezt a házat és ablakot fogja céljaira felhasználni; azt hittem, hogy az utcán fog működni, a hol ezek az urak már vártak önre. Ezt nem tekintve, minden programom szerint ment végbe.

Moran colonel a hivatalos titkos rendőrhöz fordult.

- Akár van oka engem letartóztatni, akár nincs, - szólt - nem látom be, hogy miért kell nekem ennek az embernek a gunyolódását végigszenvednem. Ha a hatóság már hatalmába kerített, kívánom, hogy a törvény szerint bánjanak is velem.

- Igaza van, szólt Lestrade helyeslőleg. - Nincs több megjegyzése, Holmes ur?

Holmes fölvette a földről a szélpuskát és megvizsgálta szerkezetét.

- Bámulatos fegyver - mondta, - nesztelen és borzalmas hatással működik. Ismertem a mestert, Herdert, a vak német mechanikust, a ki Moriarty tanár számára készítette. Vegye gondjába, Lestrade, a hozzávaló golyókkal együtt.

- Bizza csak ránk Holmes ur, szolt Lestrade. - Van még valami mondanivalója?

- Csak azt szeretném még tudni, hogy milyen czimen akar ön vádat emelni ez ember ellen?

- Milyen czimen?... Magától értetődik, hogy a Holmes Sherlock ur ellen megkisérelt gyilkosság czimén!

- A viláért se, Lestrade! Tudni sem akarok erről az ügyről. Egyedül az ön érdeme ez a remek fogás. Igen, Lestrade, gratulálok hozzá. Az élelmességének és bátorságának köszönheti, hogy hatalmába ejtette.

- Hatalmamba ejtettem?.. Kit, Holmes ur?

- Ezt az embert, a kit az egész rendőrség hasztalan keresett, - Moran Sebestyén colonelt, a ki a jobb sorsra érdemes Aldair Ronaldot a mult hónap harminczadikán, szélpuskájának robbanó golyójával, a Park Lane 427. számú házának ablakából agyonlőtte. Ez a vád, Lestrade! És most Watson, ha nem félsz a légvonattól, a mit egy törött ablak idéz elő, jer át velem a dolgozószobámba, a hol egy jó szivar mellett néhány érdekes részletet mesélek el majd neked.

Barátom lakására érve, két alakot találtunk a szobában: Hudsonné, a ki örömtől sugárzó arczzal fogadott bennünket - és a Holmes hálókabátjába bujtatott viaszbabot, bajtársam hü mását, a melynek kalandunkban olyan jelentős szerep jutott.

- Kitünően oldotta meg a feladatát, Hudsonné, dicsérte Holmes. Megfigyelte, hogy hová furódott a golyó?

- Meg, Holmes ur. Átfurta ennek a szép szobornak a fejét és aztán visszapattant a falról. Tessék!

- Revolvergolyó! Látod, Watson? Ki hinné, hogy szélpuskából ered. Köszönöm a segítségét, Hudsonné asszony... És most, kedves barátom, foglalld el régi helyedet; sok mindenfélét kell veled megbeszelnem.

Holmes elővette életrajzi jegyzeteit, hátradőlt székeében és erősen fujva szivarjának füstjét, lassan lapozgatni kezdett könyvecskéjében. Végre átnyujtotta nekem s én a következőket olvastam benne:

„Moran Sebestyén, ezredes. Foglalkozás nélkül. Fia a volt perzsiái angol követnek. Oxfordban nevelkedett, szolgált a gyarmati hadseregben. Megírta két kötetben utazásait és vadászatait, duvadakra. Több játék-klub tagja.”

A lap szélére ezt a megjegyzést írta Holmes: „London második legveszedelmesebb gonosztevője.”

- Ugy ám, szolt Holmes. - Ez a derék katona már Indiában a rossz utra tért s Londonban pedig kénye-kedve szerint üzte mesterségét, mint Moriarty czinkostársá; ügyességével azonban el tudta kerülni a bíróság figyelmét. Ő volt az, a ki czimborájának pokolba szállása után minden erejével a vesztetre tört. Az ujságokból, a melyeket Franciaországban figyelemmel olvastam, kiszimatoltam üzelmeit. Ekkor történt, hogy Aldair Ronaldot meggyilkolták s ezzel elérkezett az én időm. Az, a mit Moranról tudtam, arra a gondolatra vezetett engem, hogy ő a gyilkos. Ő kártyázott ezzel a fiatalemberrel, ő követte a lakásáig, ő lőtte agyon a nyitott ablakon keresztül. Csak neki van ilyen ritka fegyvere s a mellett ő a világ legjobb vadásza is. Tehát azonnal idesiettem. Ő megtudta ezt s egyuttal megszimatoalta, hogy érkezésem az ő gáztettével függ össze, a mi roppant nyugtalanná tette. Én alkalmat nyujtottam neki egy

ellenem irányuló gyilkos merényletre, de suttymban figyelmeztettem a rendőrséget, hogy talán szükség lesz közbelépésére. Erre aztán visszavonultam megfigyelő állomásomra. Tisztában vagy most már mindennel, kedves Watson?

- Nem egészen, feleltem. - Még nem mondtad el nekem az okát, hogy mért ölte meg az ezredes Aldair Ronaldot?

- Ah, kedves Watson, akkor nekünk a rejtelmek birodalmába kell eveznünk, feltevésekre kell szoritkoznunk, amelyeket kinek-kinek, logikai képességeihez mérten, a rendelkezésre álló bizonyítékokból kell leszűrnie.

- Hát neked van ilyen föltevésed?

- Azt hiszem, az egész dolog magától értetődik. Moran ezredes és Aldair Ronald együttesen nagyobb összeget nyertek. Moran határozott hamisjátékos, amit már régen tudtam. Aldair a gyilkosság napján nyilván rájött a csalásra. Valószínűleg megmondta ezt Morannak négy-szemközt s azzal fenyegette, hogy följelenti, ha önként ki nem lép a klubból és meg nem ígéri neki, hogy a kártyajátékot végleg abbahagyja. Alig hihető, hogy olyan fiatalember, mint Aldair, előbb meg ne intette volna a jóhirben álló koros urat, mielőtt botrányt csinált volna. A klubból való kizárás azonban tönkretette volna Morant, a ki azokból a nyereményekből élt, a miket a hamis játék szerzett neki. Ezért ölte meg tehát Aldairt, a ki ugyanabban az órában talán épen azt az összeget számította ki, melyet a vesztes feleknek vissza kell térítenie, mert partnerének hamis játékából nem akart hasznot huzni... Meg vagy elégedve a magyarázattal?

- Semmi kétség, hogy eltaláltad az igazat.

- Azt majd csak a pör fogja megállapítani. De bármint áll is a dolog, Moran ezredes nem fogja többé utunkat keresztezni. Herder mesterműve, a hirhedt szélpuska, a rendőrségi muzeumba fog vándorolni, Holmes Sherlock ur pedig ismét akadálytalanul és szabadon szentelheti életét azoknak a problémáknak a megoldására, a miket London zavaros élete olyan bőséges választékban nyújt.

A norwoodi büntett.

Irta: *Conan Doyle.*

- A bűnügyi szakértő nézőpontjából - szólt Holmes Sherlock - London teljesen érdektelen várossá lett, a mióta a gyilkos emlékezetű Moriarty tanár meghalt.

- Alig hiszem, hogy sok tiszteletreméltó polgárt találnál, a ki neked ebben igazat adna, - feleltem.

- Hát igaz, nem volna szabad ilyen önzőnek lennem! - mondta mosolyogva s hátratolta székét az asztaltól, a melyen reggeliztünk. - A közügy mindenestre csak nyert és senkisémet veszített velem, csak az a szegény, munkanélkülivé lett specialista, a kinek a foglalkozása most egyszerre megszűnt. Ennek az embernek a jóvóltából végtelen sok eshetőségről tudtak beszámolni a reggeli lapok. Sokszor a legkisebb nyom, a legfinomabb sejtés is elég volt nekem, Watson, hogy rámutassak a nagy betörőagy jelenlétére, mint a hogy a pókháló széleinek leheletszerű rezgése figyelmessé tesz bennünket az ellenszenves pókra, mely a központban leselkedik. Apró lopások, vakmerő támadások, céltalan erőszakosságok, - annak a férfinak a kezében, a ki a hozzájuk való kulccsal rendelkezik, összefüggő egészszé tömörülhetnek. Az előkelő gonosztevő-világ tudományos kutatóinak egyetlen európai város sem nyújthatott annyi előnyös alkalmat, a mennyit akkor London nyújtott. De most?

Holmes a vállát vonogatta, tréfásan szánakozva a dolgok illetően való állása fölött, a minek előidézésében pedig ő maga olyan élénken közreműködött.

Abban az időben, a melyről beszélek, Holmes néhány hónap óta ismét Londonban telepedett meg s én az ő kérésére tuladtam orvosi gyakorlatomra és visszatértem a Baker-streetre, hogy régi lakásunkat megoszszam vele. Egy Werner nevű fiatal orvos vette meg kis praxiszomat Kensingtonban s bámulatatosan csekély ellenvetés után a legnagyobb árat, a mit csak kérni mertem, fizette érte. Ezt a véletlent csak néhány évvel később magyarázhattam meg magamnak, a mikor megtudtam, hogy Werner egyik távoli rokona Holmesnak s így voltaképen barátomtól kaptam a pénzt.

Holmes Sherlock szeszélyes tiltakozása után hátradőlt székében s hanyag mozdulattal bontotta föl reggeli ujságát. Hirtelen a csengő irtózatossá rángatása vont a magára figyelmünket s közvetlen utána tompa, dörgő ütések következtek, mintha valaki öklével döngetné a külső ajtót. Mikor fölnyitották, valaki nagy zajjal rontott be az előszobába; gyors lépések zaja hallatszott s a következő pillanatban egy fiatal ember, mint az örült rontott be szobánkba megriadt tekintettel, feldult arczczal s szinte fulladozva. Szemeit tétovázva járatta rajtunk s kérdő pillantásaink után, ugylátszik, tisztába jött azzal, hogy csöppet sem udvarias fellépése mentségre szorul.

- Sajnálom, Holmes ur, - mondotta. - Ne nehezteljen rám! Meg kell bolondulnom! Én vagyok, Holmes ur, az a szerencsétlen Mc Farlane.

Ugy mondta, mintha nevének pusztá említése a látogatást s annak különös módját önmagától megmagyarázná. De társam részvétlen arczkifejezéséből láttam, hogy az sem értett többet belőle, mint én.

- Parancsol talán egy cigarettát, Mc Farlane ur? - kérdezte Holmes s odanyújtotta neki tárczáját. - Az ön állapota láthatólag olyan tüneteket mutat, hogy Watson dr. barátom okvetlenül valami csillapító szert írna önnek. Bizony nagy melegség volt az utóbbi napokban. A mennyiben azonban egy kissé már összeszedte magát, szerezze meg nekünk azt az örömet:

foglaljon helyet ebben a székben és szép lassan, nyugodtan mondja el nekünk, hogy kicsoda és mit akar? Ön olyan nyomatékkal ejtette ki nevét, mintha azt nekem ismernem kellene; én azonban biztosíthatom, hogy a legkevesebbet sem tudok önről, azokat a nyilvánvaló tényeket kivéve, hogy ügyvéd, szabadkőműves és asztmatikus.

A mennyire barátom tudományos módszerét megismernem sikerült, nem volt nehéz a gondolatmenetét követnem, s tényleg, a ruhája rendetlenségét, iratcsomóját, óraláncz függelékét s heves lélekzését megfigyelve, megtalálhatta azokat az adatokat, a melyek őt ezekre a következtetésekre vezették. A mi emberünk azonban annál nagyobb megütközéssel nézett rá.

- Igen, mind az vagyok, Holmes ur s a mellett a legszerencsétlenebb ember egész Londonban. Az Isten szerelmére kérem „Holmes ur”, ne hagyjon el! Ha letartóztatni jönnek, mielőtt történetemet befejeztem, eszközölje ki, hogy csak annyi időt hagyjanak, a míg az igazságot elmondhatom önnek. Boldogan mennék a börtönbe, ha tudnám, hogy ön odakint az érdeklődésben dolgozik.

- Önt letartóztatni! - szólt Holmes. - Letartóztatni! Ez igazán nagyon örvendő... érdekes dolog! Micsoda okból várja ön a letartóztatását?

- Azon vád alapján, hogy én öltem meg Oldacre Jónást Lower Norwoodban.

Barátom kifejezésteljes arca ebben a pillanatban olyan rokonérzést áruolt el a fiatal ember iránt, a mely, félek, nem volt ment minden elégtételérzettől.

- Én Istenem! - szólt. - Épen most, reggeli közben erősítgettem barátom, Watson urral szemben, hogy a szenzációs esetek szinte egészen eltűntek hirlapjainkból.

Látogatónk kinyújtotta reszkető kezét s fölvette a „Daily Telegraph”-ot, a mely még mindig Holmes térdén feküdt.

- Uram, ha ön ebbe beletekintett volna, első pillantásra megtalálta volna azt, a mi engem most önhöz hozott. Ugy érzem, mintha nevemet és szerencsétlenségemet minden ember az ajkán hordaná.

Fölbontotta a lapot s egy középső hasábra mutatott:

- Ez az! Engedelmeivel föl fogom olvasni. Hallgassa csak meg Holmes ur! A czimek ezek: „Titokzatos eset Lower Norwoodban”, „Egy közismert építész eltűnése”; „Gyilkosság és gyujtogatás gyanuja”; „A tettes nyomában”. - Ezt a nyomot már járják is, Holmes ur s tudom, hogy okvetlenül hozzám vezet. A London-Bridge állomástól követtek engem s bizonyos vagyok benne, hogy csak az elfogatási parancsot várják még. Az anyám szive meg fog szakadni, - megszakad a szive!

Kétségbeesetten tördelte a kezét s hol előre, hol hátra vetette magát székében.

Érdeklődéssel néztem ezt az embert, a kit gyilkos cselekedet elkövetésével vádolnak. Lenhaju, csinos ember volt, - kék szemmel, simára borotvált arczczal s puha, érzéki szájjal. Huszonhét éves lehetett. Öltözete és magatartása gavallérra vallott. Könnyü felöltőjének zsebéből hosszukás aktacsomó kandikált elő, a mi elárulta foglalkozását.

- Fel kell használnunk azt a kevés időt, a mi még rendelkezésünkre áll, - szólt Holmes. - Watson, légy szives, vedd elő a lapot s olvasd fel a kérdéses közleményt.

A kövérbetűs feliratok alatt, a melyeket védenczünk az elébb idézett, a következő tudósítást olvastam:

„Ma éjjel, esetleg reggelre virradólag oly esemény játszódott le Lower Norwoodban, a mely, mint félő, komolyabb büntény jellegével bír. *Oldacre* Jónás előnyösen ismert uri ember volt az elővárosban, a hol mint építész éveken át működött. Az 52 éves

agglegény a Deep Dene House-ban lakott, az utcának Sydenham felé eső végén. Oldacre excentrikus, titokzatos és zárkózott természetű férfiú hírében állott. Néhány év óta visszavonultan élt mesterségéből miután előzőleg, hír szerint, jelentékeny vagyonra tett szert. Egy kis fatelepe ma is van még a háza mögött. Éjjel, tizenkét óratájban arra ébredt föl a szomszédság, hogy a telep egyik farakása lángban áll. A fecskendők csakhamar ott voltak a színhelyen, de a száraz fa olyan erővel égett, hogy a tüzet csak akkor lehetett elfojtani, a mikor az egész farakás porrá égett. Egy darabig közönséges balesetnek minősítették a dolgot, de újabb jelek arra mutatnak, hogy komoly bűntény történt. A tűz alkalmával ugyanis meglepetést keltett az a körülmény, hogy a telep tulajdonosa nem volt jelen; a megejtett vizsgálat során kiderült, hogy eltűnt hazulról. A lakosztályában megtartott vizsgálat megállapította, hogy az ágyban nem aludt senki, hogy a vasszekrény, a mely a szobában állott, nyitva volt s hogy számos fontos okirat elszóródott. Néhány vérnyomot is fedeztek föl a szobában, a mi gyilkos küzdelemre enged következtetni; végül ott maradt egy tölgyfából készült sétabot, a melynek fogantyuja szintén vérfoltos volt. Ez ideig megállapították, hogy Oldacre Jónás késő éjjel vendéget fogadott hálósobájában. A talált botot egy fiatal, John Hektor Mc *Farlane* nevű londoni ügyvéd tulajdonaként ismerték föl, a ki Graham Farlane ügyvédi iroda fiatalabb partnere s Gresham Buildings 446 E. C. alatt lakik. A rendőrség olyan bizonyítékok birtokában van, a melyekről azt hiszi, hogy igen fontos mozzanatokot fognak kideríteni e bűnügyben. A tényeket összefoglalva, tagadhatatlan, hogy még szenzációs leleplezések várhatók. - *Legujabb*. Híre jár, hogy Mc Farlanet Oldacre Jónás gyilkosaként letartóztatták. Bizonyos, hogy az elfogatási parancsot már kiadták ellene. A Noorwodban lefolyt újabb vizsgálat során súlyosan terhelő bizonyítékok merültek föl. Azon a részleten kívül, hogy a boldogtalan építőmester szobájában erős küzdelem folyhatott le a gyilkos és az áldozat között, tényként megállapították, hogy a hálósoba szárnyas üvegajtaja nyitva állott, az ott észlelt nyomok pedig arra vallanak, hogy valami súlyosabb tárgyat a farakás felé cipeltek. A tűz parazsa alatt megszenesedett hullamaradványokat találtak. A rendőrség szerint felette szenzációs bűntényről van szó. Az áldozatot saját hálósobájában verték agyon, papirosait elrabolták s az élettelen testet a farakáshoz hurczolták, a melyet felgyújtottak, hogy ilyenformán a büntett összes nyomait eltüntessék. A vizsgálat vezetésével a Scotland Yard tapasztalt főnökét, *Lestrade*-ot bízták meg, a ki a tőle megszokott erélylyel és élelmességgel nyomozza a bűnösöket.”

Holmes Sherlock behunyta szemeit, ujjait egymáshoz szorította s úgy hallgatta az érdekes tudósítást.

- Az esetnek mindenesetre van néhány érdekes pontja, - szólalt meg a maga fáradt modorában. - Mindenekelőtt szabad tudnom, Mc Farlane ur, hogy' van az, hogy ön még szabad, mikor épen elég olyan gyanuokok mutatkoznak, a melyek az ön letartóztatását igazolhatnák?

- A szüleimnél lakom, Holmes ur, Torrington Lodge-ben, Blackheathben. Az éjjel, minthogy késő éjszaka még dolgom volt Oldacre Jónással, egy norwoodi szállóban háltam meg. Onnan jövök most ide. Az egész eseményről nem tudtam semmit, a mig a vasuti kocsiban nem ültem s el nem olvastam azt, a mit az előbb hallott. Nyomban beláttam helyzetem veszedelmes voltát s ide siettem, hogy értésemre adjam az esetet. Nem tudom, hogy a City-beli irodámban vagy a lakásomon már le nem tartóztattak volna. Egy ember követett engem a London-Bridge állomástól s nem kételkedem benne... Jóságos Ég, mi ez?

A csengő újra megszólalt s közvetlenül aztán nehéz lépéseket hallottunk a lépcsőről. Néhány pillanat múlva régi barátunk, *Lestrade* alakja jelent meg az ajtónyílásban. A vállán keresztül két egyenruhás rendőrt pillantottam meg.

- Mc Farlane ur? - kérdezte *Lestrade*.

Szerencsétlen védenczünk halálra vált arczzal emelkedett fel.

- Letartóztatom önt, mint Oldacre Jónás, lower-norwoodi lakos gyilkosát!

Farlane kétségbeesett tekintettel fordult felénk, majd újra hanyatt esett székében, mintha darabokra zúzták volna.

- Csak egy perczig még, Lestrade! - szólt Holmes. - Félórával előbb vagy később, már ugy sem határoz. Ez az ur épen azon volt, hogy az érdekes esetről részletesen informáljon bennünket; ez talán segítségünkre lehet a tényállás kiderítésében.

- Az, ugy hiszem, nem fog nehézségekbe ütközni - szólt Lestrade csipősen.

- Ha megengedi, mégis érdekel az előadása.

- Nehezemre esik, hogy önnek valamit megtagadjak Holmes ur, - szólt Lestrade - mert ön a multban egyszer-másszor hasznára volt a hatóságoknak s a Scotland Yard ezért szivességgel tartozik önnek. Másrészt azonban a fogoly mellett kell maradnom s kötelességem őt figyelmeztetni, hogy minden, a mit itt mond, esetleg bizonyoságul szolgálhat ellene.

- Jobbat se kívánok! - szólt védenczünk. - A mit a magam részéről kérek, mindössze annyi, hogy hallgasson meg ön is és tudja meg a teljes igazságot.

Lestrade megnézte az óráját.

- Fél órát adok önnek - szólt.

- Elsősorban ki kell jelentenem - kezdte Farlane - hogy Oldacre Jónásról általában nem tudtam semmit. Nevét ismertem ugyan, mert szüleim egykor barátságban éltek Oldacre-rel, de később megszakítottak vele minden érintkezést. Nagyon megvoltam tehát lepve, a mikor tegnap délután három óra tájban irodámban, a City-ben megjelent. Még fokozódott csodálkozásom, mikor látogatásának célját előadta. Kezében néhány jegyzőkönyvből kitépett lapot szorongatott, a mely tele volt szántva csupa szarkalákkal. „Tessék - szólt - s az asztalomra tette a lapokat. A végrendeletem, mondotta. Szeretném, ha ön, Farlane ur, törvényes formába foglalná. Majd helyet foglalok addig, a mig dolga lesz vele.” Leültem, hogy a végrendeletet lemásoljam s elképzelhetik csodálkozásomat, a mikor azt olvastam benne, hogy néhány kikötéssel engem tesz meg egész vagyonának örökösévé. Rendkívül kicsike ember volt s valószínű patkány, egészen fehér szempillákkal. A hányszor rátekintettem, mindig ugy tetszett, hogy szurós, szürke szemei túlaradó jókedvvel tapadnak vám. Alig hittem szemeimnek, mikor a végrendelet intézkedő részét olvastam. Ő magyarázatni kezdte, hogy agglegény, nincs rokona, a ki szeretetére érdemes volna, hogy a szüleimet fiatalabb korában jól ismerte, hogy mindig derék fiatal embernek hallott emlegetni, tehát egészen nyugodt, hogy vagyona méltó kezekbe fog kerülni. A végrendeletet elkészítettem az előirt formában, aláírtam s irnokommal előttemeztettem... Ez az abban a kék borítékban s ezek a papirlapocskák, mint említettem, a vázlatot tartalmazzák. Oldacre Jónás ezután közölte velem, hogy egész sereg okirata van még odahaza: bérszerződések épületekről, tulajdonjogi okiratok, értékpapírok, leírások stb.; azokat látnom és megismernem kell. Erősködött, hogy lelke nem tudna nyugodni, ha azokat rendbe nem szedném és fölkért, hogy még az éjjel menjek hozzá Norwoodba s hozzam magammal a végrendeletet s aztán rendezzem az ügyeit. „Ne feledje el fiatal ember, hogy szüleinek egy árva szót sem szabad szólnia, a mig minden rendben nincs. Apró meglepetésnek tartogatjuk a számukra.” Ebben a tekintetben nagyon erélyes volt az öreg s mindent a legünnepesebben ígértetett meg velem. - Elképzelheti Holmes ur, hogy nem voltam abban a hangulatban, hogy bármely kérését is megtagadjam. Hiszen a jóltevőm volt s az egész, a mit kért, az volt, hogy a parancsait teljesítsem. Haza táviratoztam tehát, hogy fontos dolgom akadt, nem tudom, mikor leszek otthon. Oldacre mondta, hogy roppantul kellemes volna neki,

ha kilencz órakor vele vacsoráznám; előbb nem jöhet haza. Nagy fáradságomba került, míg a házát megtaláltam s így bizony már fél tíz is elmúlt, mire megérkeztem. Ott találtam.

- Egy pillanatra! - intett neki Holmes. - Ki nyitott ajtót önnek?

- Egy közepes koru nő. Azt hiszem a gazdasszonya volt.

- S ő volt az, a ki önt a nevéen szólította?

- Ő - felelt Farlane.

- Folytassa kérem!

Farlane megtörülte izzadt homlokát s folytatta elbeszélését:

- Az asszony az ebédlőbe vezetett, a hol izletes vacsora volt föltálva. Oldacre Jónás vacsora után hálósobájába vitt, a hol egy nehéz vasszekrény állott. Kinyitotta s egész csomó okiratot szedett elő belőle. Ezeket gondosan átnéztük. Éjjel tizenegy és tizenkét óra közt lehetett, mikor munkánkat abbahagytuk. Figyelmeztetett, hogy ne költsük fel a gazdasszonyát s azután kivezetett az üvegajtón, a mely az egész idő alatt nyitva állott.

- A függöny le volt eresztve? - kérdezte Holmes.

- Nem tudom biztosan. Gondolom, csak félig volt leeresztve. Arra emlékszem, hogy felhuzta s az ajtót egészen széttárta. A botomat nem találtam meg, mire azt mondta: „Sebaj fiam! Remélem most már többször fogom látni. Majd megkeresem a botját s ha újra eljön, megkapja.” Így váltam el tőle, nyitott pénzszekrény s az asztalon heverő, összekötött iratcsomó mellett. Késő éjjel volt már akkor, úgy hogy Blackheathbe nem mehettem vissza. Az Anerley-Armsban töltöttem tehát az éjt, nem is sejtve azt a borzalmas esetet, a melyről az ujságból értesültem.

- Tudni óhajt még valamit, Holmes ur? - kérdezte Lestrade, a ki a fiatalember beszéde alatt néhányszor összeránczolta homlokát.

- Addig nem, a mig Blackheathben nem jártam.

- Norwoodot értette talán? - szólt Lestrade.

- Ó igen, bizonyosan azt értettem, - felelt Holmes az ő titokzatos mosolyával.

Lestradenak többször volt alkalmá tapasztalni, hogy ez a borotva-éles agy nem egy olyan csomót vágott már ketté, a mit ő megoldhatatlannak tartott. Észrevettem, hogy valami különös pillantást vetett bajtársamra.

- Mégis, szeretnék önnel egyet-mást megbeszélni, Holmes Sherlock ur, mondta. - Kérem, Farlane, kint az ajtónál két rendőröm vár önre, lent az utcán pedig zárt kocsi.

A szerencsétlen fiatalember fölemelkedett helyéről s egy utolsó, könyörgő tekintetet vetve felénk, elhagyta a szobát. A rendőrök lekisérték a kocsihoz; Lestrade velünk maradt. Holmes fölvette a papírszeleteket, a melyekre a végrendelet vázlata volt följegyezve s a legélénkebb érdeklődéssel tanulmányozza azokat.

- Ennek az okiratnak néhány bibéje van, nemde Lestrade? - szólt s átnyújtotta neki a papírlapokat.

A tisztviselő zavartan vizsgálta azokat.

- Az első pár sorocskát, aztán ezeket a második oldalon s a befejező részt el tudom olvasni. Olyan tiszta, mintha nyomtatva volna, - mondta. - De ez a közbeeső irás itt nagyon rossz. Aztán van itten három hely, a melyet egyáltalán nem tudok elolvasni.

- Mit következtet Ön ebből? - kérdezte Holmes.

- Nos, mit következett Ön belőle?

- Hogy ezt valami vasuti kocsiban irták. A jó irás az állomásokat jelenti, a rosszabbik utközben s a legrosszabb a váltókon való átrobogás közben íródott. Valami tudományosan képzelt szakértő rögtön kijelentene erre, hogy az egészet egy külváros vasuti vonalán irták, mivel semmi más vonalon nem következnek ilyen gyors egymásutánban a váltók, mint a nagyváros közvetlen szomszédságában. Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy az egész ut ennek a végrendeletnek a leírásával telt el, akkor gyorsvonatnak kellett lennie, a mely Norwood és London-Bridge között csak egyszer áll meg.

Lestrade kaczagott.

- Nagyon magasszárnyalásu nekem az ön elmélete Holmes ur. Mi köze mindennek az esethez?

- Hát, csakhogy megerősíti ennek a fiatalembernek az előadását annyiban, hogy Oldacre Jónás utközben fogalmazta meg végrendeletét. Különös, - vagy nem az? - hogy valaki ilyen fontos okiratot csak úgy találomra és kutyafuttában szerkeszt meg? Ez azt a feltevést ébreszti bennem, hogy nem is gondolt arra, hogy annak valamikor még gyakorlati jelentősége is lesz. Ha valaki olyan végrendeletet akar készíteni, a melyet eszeágában sincs komolyan érvénybe léptetni, az így szokott cselekedni.

- Hát akkor saját halálosítéletét szerkesztette meg vele - szólt Lestrade.

- Ó, gondolja?

- Ön nem?

- Lehet, de az egész eset még nem világos előttem.

- Nem világos? Na, ha ez sem világos, akkor micsoda világos? Adva van egy fiatalember, a ki egy napon arról értesül, hogy ha valami idősebb ember meghal, nagy vagyont fog utána örökölni. Mit tesz ez a fiatalember? Nem szól senkinek, hanem úgy intézi dolgát, hogy még azon az éjjelen, azzal az ürügygel, hogy egyik ügyfelét meglátogatja, a helyszínére utazik. Megvárja, a míg a házban tartózkodó nő lefekszik, megöli a férfit szobájában, testét elégeti a farakásban s azután a szomszédos szállóba siet. Valószínűleg azt hitte, hogy gaztette vér nélkül folyt le s abban reménykedett, hogy ha a test egyszer elégett, azzal együtt a halál-nemének minden nyoma is eltűnt. Olyan nyomok, a melyek valami okból feltétlenül hozzá vezetnének. Hát ez mind nem világos?

- Sőt, úgy gondolom, kedves Lestrade, hogy tulságosan is világos. Sok kiváló tulajdonságai közül, mondhatom, hiányzik a képzelő-erő. Csak helyezkedjék bele egy pillanatra ennek a fiatalembernek az állapotába, vajjon akkor épen azt az éjszakát választaná-e a büntett elkövetésére, a melyben az a végrendelet elkészült? Nem tartaná-e ön veszedelmesnek, hogy a két eset közt olyan közvetlen összefüggést teremtsen? Továbbá oly időpontot választana-e tettének elkövetésére, a mikor tudják, hogy ön a házban tartózkodott, a mikor a cseléd bocsátotta be? Végül pedig, a mikor ön a holttestet már annyi fáradsággal a farakáshoz czipelte, ott felejtene-e a botját, annak a jelzésére, hogy ön volt a tettes? - Gondolja meg, Lestrade, hogy mindez igen valószínű!

- A mi a botot illeti, Holmes ur, hát ön épen olyan jól tudja, mint én, hogy a gonosztevő talpa alatt gyakran ég a föld és a nagy sietségben olyan dolgokat művel, a miket higgadt lelki-állapotában nem tenne meg. Bizonyosan nem mert érte a szobába visszamenni. Kérek valami más elméletet, a mely a tényekkel jobban összevág.

- Akár féltuczatot, - szólt Holmes. - Például itt van mindjárt egy könnyen lehetséges és valószínű is. Megajándékozom vele. Az idősebb férfi nyilvánvalóan értékes okiratokat mutat a másíknak. Egy arra menő csavargó meglátja ezt az üvegajtón keresztül, a melynek függönye

csak félig van leeresztve. Az ügyvéd eltávozik, a csavargó belép. Megragadja a botot, a melyet ott talál, megöli vele Oldacret és eltűnik, előbb azonban a holttestet elégeti.

- De mi szüksége lehetett a csavargónak arra, hogy a holttestet elégesse?

- A mi azt illeti, mi szüksége volt rá Farlane-nek?

- Hogy egy bizonyítékot eltüntessen.

- A csavargó is el akarta talán oszlatni azt a gyanút, hogy gyilkosság történt.

- Hát akkor miért nem vitt el semmit az a csavargó?

- Mert itt csak papirosok voltak, a melyeket nem tudott volna értékesíteni.

Lestrade megcsóválta fejét s nekem úgy tetszett, hogy a magatartásra már korántsem olyan határozott, mint az elébb.

- Hát jó, Holmes Sherlock ur, csak érdeklődjék az ön csavargója után - s a mig megtalálja, mi a mi emberünkhöz kötjük magunkat. A jövő majd megmutatja, hogy kinek volt igaza. Csak annyit jegyezzen még meg, Holmes ur, hogy a mi tudomásunk szerint a papirosok közül egy sem tűnt el s hogy a fogoly az egyetlen a világon, a kinek nem állott érdekében azokat elrabolni, mert ő, mint törvényes örökös, ugyis hozzájuk juthatott volna bármikor.

Bajtársamat ez a megjegyzés láthatólag lefegyverezte.

- Nem tagadom, hogy a látszat némely irányban az ön felfogásának kedvez, mondta. - Pusztán arra utalok csak, hogy még más eshetőségek is lehetnek. De hát, mint Ön mondotta, a jövő majd eldönti ezt. Jó reggelt! Annyit mondhatok még, hogy a nap folyamán eljövök Norwoodba s megnézem, hogy mennyire haladt munkájában?

A titkos rendőr távozása után bajtársam fölemelkedett ültéből s megtette az előkészületeket a napi munkához, olyan férfiú ruganyosságával, aki tudja, hogy hozzá méltó feladat várakozik rá:

- Az első utamnak, Watson - szólt mikor kabátjába bujt - Blackheathba kell vezetnie, a mint mondtam.

- És miért nem Norwoodba?

- Mert itt egyik sajtóságos körülmény a másik sajtóságos körülmény nyomába hág. A rendőrség abban téved, hogy egész figyelmét a másodikra feccséri, mert a véletlen éppen úgy hozta magával, hogy az vezet közvetlenül a bűntényhez. De az én meggyőződésem szerint a logikai út, a mely az esethez közelebb visz bennünket az, hogy az első körülményre némi fényt igyekezzünk deríteni. Az a hirtelen csinált végrendelet, ezzel a váratlan örökösrel hozzájárulhat ahhoz, hogy a következőket jobban megvilágosítsam. Nem barátom, nem hiszem, hogy segítségemre lehetnél. Itt nincs kilátás veszedelemre, különben eszembe se jutna, hogy nélkülöd utra keljek. Meg vagyok róla győződve, hogy estére, a mikor látni foglak, már be fogom jelenthetni, hogy sikerült valamit tennem ennek a szerencsétlen fiatalembernek az érdekében, a ki a mi oltalmunk alá menekült.

Késő este volt, mikor bajtársam visszatért. Beesett, izgatott arczáról nyomban leolvastam, hogy azok a nagy reménységek, a melyekkel reggel utnak indult, még nem valósultak meg.

Egy órahosszáig játszott hegedűjén, a maga módján kitombolta magát, hogy ideges gondolatait elterelje. Végre eldobta a hangszert és sikertelen utjának részletes elbeszélésébe fogott:

- Olyan görbén megy minden, Watson! Olyan görbén, a hogy csak lehet. Lestrade előtt bátor arcot vágtam ugyan, de lelkemre mondom, már azt kezdem hinni, hogy ez egyszer az a legény jár a helyes nyomon és mi a hamison. Az ösztöneim mind erre vezetnek s a tények

amarra. Félek, hogy a brit igazságszolgáltatás még nem érte el a műveltségnek azt a magasságát, a melyen állva több figyelemre méltatná az én elméleteimet, mint a Lestrade-ok tényeit.

- Voltál Blackheathben?

- Voltam, Watson! Ott voltam s hamarosan rájöttem, hogy az az Oldacre közönséges, körmönfont svihák volt. Farlane atyja uton volt fiának keresésében, az anyját otthon találtam. Alacsony, kékszemű asszony, borzas hajjal. Csak úgy reszketett az aggodalomtól és fölháborodástól. Természetesen még lehetősége ellen is tiltakozott annak, hogy a fia ölte meg Oldacret. Az építész sorsa különben sem meglepetést, sem szánalmat nem keltett benne. Ellenkezőleg, annyi keserőséggel beszélt róla, hogy öntudatlanul is elősegítette a rendőség dolgát. Mert hiszen, ha a fia ilyen hangon hallott arról az emberről beszélni, magától értődik, hogy az csak táplálta benne a gyűlöletet és a gyilkosság gondolatát. „Inkább gonosz és alattomos majom volt, mint ember! - mondta az asszony. - És az volt mindig, gyerekkora óta.”

- Ismerte akkor? - kérdeztem.

- Hogy ismertem-e? Az igazat megvallva, udvarlóm volt valamikor. Hála az Égnek, volt annyi eszem, hogy faképnél hagytam s egy nála különb, ha szegényebb emberhez is mentem feleségül. Jegyben jártam vele, Holmes ur, a mikor azt a felháborító esetet hozták hírül róla, hogy egy macskát beeresztett egy nagy madár kalitba. Annyira fölingerelt ez a borzasztó kegyetlenség, hogy végleg szakítottam vele.

Az íróasztal fiókjában keresgéltem s egy női arczképet vett elő, a melyet valaki össze-vissza szurkálhatott késsel.

- Az arczképem, szólt. Ilyen állapotban küldte vissza a lakodalmam napján, átka kíséretében.

- Jó, mondtam, de talán most megbocsájtott önnek, azzal, hogy egész vagytonát a fiára hagyta?

- Semmi sem kell tőle! Sem a fiának, sem nekem, akár életben van, akár meghalt! - kiáltott izgatottan. - Van Isten az égben, Holmes ur s az Isten, a ki azt a gonosz embert megbüntette, azt is napfényre fogja hozni, hogy a fiam keze ártatlan az ő megölésében!

Még néhány kérdéssel tettem kísérletet, de nem találtam semmit, a mi az álláspontunkat megerősítette volna. Sőt több olyan mozzanatot fedeztem föl, a mely épen ellene irányul. Erre fölhagytam a meddő kutatással és Norwoodba mentem. A tett színhelye, Deep Dene House, nagy, modern villa, rikitó téglafalakkal; kissé beljebb áll az uttól s homlokzata előtt babérfákkal övezett pázsit terül el. Jobb oldalt még távolabb az uttesttől, a fatelep húzódik el: a tűz színhelye. Itt a jegyzőkönyvemben megtalálod az egész tervrajzot. Ez az üvegajtó itt balra Oldacre szobájába vezet. Mint észre veheted, az utcáról belátni rajta. Jóformán ez az egész vigaszom, a mit ma merittem. Lestrade nem volt ott, csak egyik rendőre. Éppen valami nagy fölfedezést tettek. A reggelt ugyanis azzal töltötték, hogy a leégett farakás hamvában kapargáltak. A holttest egyes elszenesedett maradványain kívül néhány szinehagyott ércz-lapocskát találtak. Figyelmesen megvizsgáltam és minden kétséget kizáró módon megállapítottam, hogy azok hajdan nadrággombok voltak. Még azt is megállapítottam, hogy az egyikre „Hyams” felírás van bevésve; nyilván Oldacre szabójának a neve. Azután alaposan megdolgoztam a pázsitot a jelek és nyomok érdekében, de a tűz mindent olyan keményre égetett, mint a vas. Semmit sem lehetett látni, legfőleg azt, hogy valami testet vagy csomagot átczipeltek egy lugason, mely a farakással szemben áll. Minden természetesen összhangban van a hatóság felfogásával. Egy óra mulva fölszedtem a sátorfámat, természetesen a nélkül, hogy egy mákszemnyivel is okosabb lettem volna. - E fiaskó után a hálósobába indultam s azt vizsgáltam át. A vérnyomok csak igen halványan látszottak: egyszerű foltok és szinelváltozások. De kétségtelenül mind friss volt. A botot elvitték már a helyéről, de ott is csak gyöngye nyomokat láttam. Hogy a bot védenczünké volt, kétségtelen; ezt maga is beismerte. A szőnyegen két

férfi lábnyomát észleltem, de harmadikét nem s ez megint halomba dönti egész okoskodásunkat. - A hatóság az egész idő alatt szépen fölszaporította az anyagát, - mi pedig ölbe rakott kezekkel nézhetjük őket. Csak egy reménysugarat hoztam magammal, de végső eredményében az se sokat ér. Tudniillik átkutattam a pénzszekevény tartalmát, a melyet legnagyobb részben kiszedtek s az asztalra raktak. Az okmányok lepecsételt borítékba voltak zárva, a melyek közül egyet-kettőt a rendőrség fölbontott. A mennyire megítélhetem, nem volt valami nagy értékük. Oldacre könyvei fölös számmal mutattak ki ilyeneket. Nekem azokban úgy tetszett, hogy nem az összes értékpapírok voltak ott. Például találtam utalást néhány okiratra, - valószínűleg értékesebbek - a melyek a csomóból hiányoztak. Persze ez a körülmény, ha be lehetne bizonyítani, Lestrade ellen fordítaná saját érveit. Mert ki az ördögbe lop el olyasmit, a miről tudja, hogy öröklés útján ugyis hamarosan a birtokába jut! Végre, mikor már mindent átkutattam és sehol semmi támaszpontot nem találtam, szerencsét próbáltam a gazdasszonynyal, Mrs. Lexington-nak hívják, alacsony termetű, fekete, hallgatag nő, gyanakodó, ravasz szemekkel. Ha ez akarná, érdekes dolgokat mesélhetne nekünk, az bizonyos, de olyan zárkózott volt, mint egy diplomata. Való igaz, hogy ½10 órakor bebocsájtotta Farlanet. Inkább száradt volna el a keze, sopánkodott, sem hogy ezt tette. Fél tizenegy órakor lefeküdt. Szobája a ház másik végén van s így a történeteket meg nem hallhatta. Farlane a kalapját s - úgy hiszi - a botját lerakta a szobában. A tüzilárma ébresztette föl álmából. Szegény, drága gazdáját bizonyára megölték! Hogy voltak-e ellenségei? minden embernek van ellensége. De Oldacre urnak a kellenél több volt s csak üzleti ügyekben érintkezett az emberekkel. Láta a gombokat s biztosan tudja, hogy arról az öltözetről valók, a melyet gazdája azon az éjjelen hordott. A farakás nagyon száraz volt, mert egy hónap óta nem esett. Ugy égett, mint a czirok. Mire odaért, már lángban állott minden. Ő is, meg a tüzoltók is érezték az égett hus szagát. Az írásokról és Oldacre magánügyeiről nem tud semmit.

- Hát, kedves Watson, ez az én jelentésem az ügyről. És mégis, mégis! - Holmes ökolbe szoritotta sovány kezeit s a meggyőződés paroxizmusával kezdett beszélni.

- Tudom, hogy az egész dolog hamis. Egész a csontjaimig érzem! Kell valaminek lennie, a mi most még titok s a gazdasszonynak tudnia kell róla. Olyan kihívó dacz lobogott a szemében, hogy az csak bünös lelkiismeretre vallhat. De bármint áll is a dolog, hiábavaló minden beszéd! Ha valami szerencsés véletlen nem jön a segítségünkre, félek, hogy a norwoodi eset nem fog a sikereink krónikájába kerülni.

- A fiatal ember megjelenése mégis csak mély benyomást fog tenni minden esküdtszékre, szóltam.

- Ez nagyon veszedelmes érv, kedves Watsonom. Gondolj csak vissza arra az elvetemült gonosztevőre, Bert Stevensre. Látott-e valaha a világ olyan illedelmes iskolásfiút, mint az volt?

- Igaz.

- Ha valami alternatívát nem sikerül kitalálnunk, akkor az az ember elveszett. Alig találtam egy kis rést abban a munkában, a mit a hatóság végez, a további nyomozások pedig még egyre jobban megerősítik a gyanut. Mellesleg megjegyezve különös fölfedezésre jutottam az értékpapírok dolgában, a mely még újabb kutatás kiinduló pontja is lehet. A főkönyv áttanulmányozásánál rájöttem ugyanis, hogy a mérleg alászállását egy csomó nagyobb összegű csekk okozta, a melyek az utolsó két év óta állandóan Mr. Cornelius nevére szólnak. Bevallom, szeretném tudni, hogy ki ez a Mr. Cornelius, a kivel ez a visszavonult építőmester akkora transzakciókat folytatott. Lehetséges-e, hogy érdekelve van Oldacrenél? Egyetlen írást sem találtam, a mely azokat a nagy befizetéseket megmagyarázta volna. Más támaszpont híján a bankot kellene megkérdezni, hogy ki az a gavallér, a ki ezeket a csekket beváltotta. De félek, fiam, hogy a mi fáradságunk szégyent fog vallani és Lestrade fölakasztatja védenczünket, a mi mindenesetre nagy diadala lesz a Scotland Yardnak.

Nem tudom, hogy Holmes mennyit aludt az éjszaka, de a mikor a reggelihez bementem, láttam, hogy sápadt és fáradt, sötéten árnyékolt ragyogó szemei még jobban fénylettek. A széke alatt a szőnyeget köröskörül cigarettavégek s a reggeli lapok kiadásai borították. Az asztalon nyitott távirat feküdt.

- Mit szólsz ehhez, Watson? - kérdezte és elém dobta.

Norwoodból érkezett és így hangzott:

„Fontos új bizonyíték! Farlane bűnössége végleg megállapítva. Ajánlom, hagyjon fel az esettel.

Lestrade.”

- Komolyan hangzik, - mondtam.

- Lestrade kicsinyes győzelmi nyivákolása, - felelt Holmes keserű mosolylyal. - Nagyon korai volna a dolgot abba hagyni. Végre is az a fontos, új bizonyíték még kétélű fegyver lehet s véletlenül más irányban csaphat le, egészen más irányban, mint Lestrade gondolja. - Reggelize, Watson s azután együtt utra kelünk. Majd elvállik, hogy mit tehetünk még. Érzem, hogy ma szükségem lesz társaságodra és erkölcsi támogatásodra.

Barátom nem reggelizett. Az is egyik sajátsága volt, hogy bizonyos izgalmas pillanatokban minden ételt megvont magától, sőt azt is megértem már, hogy vasszervezete teljesen elgyöngült az éhségtől, és Holmes ájultan esett össze.

- Most nincs elegendő erélyem és izomerőm az emésztéshez, - szokta mondogatni, a mikor komolyan megintettem.

Nem voltam tehát meglepve, a mikor ezen a reggelen hozzá sem nyult az ételhez s úgy indult velem utnak Norwoodba. Egy sereg kíváncsi ember még mindig ott ödöngött a Deep Dene House körül, a mely igazi külvárosi villa képét mutatta: egészen olyan volt, a milyennek magamban elképzeltem. A rácsozat mögött Lestrade jött elénk, arcán úgy látszott, a győzelem pirja ömlött el. Büszkén kiáltotta:

- Nos, Holmes ur, bebizonyíthatja már nekünk, hogy nincs igazunk? Megtalálta már a csavargóját?

- Még nem döntöttem, felelt bajtársam.

- De mi már tegnap állapítottuk meg a magunk döntését, a mely egészen helyes. Be kell tehát látnia, hogy ez egyszer valamicskét megelőztük önt, Holmes ur.

- Ön legalább úgy tűnik fel nekem, mintha valami rendkívüli történt volna, válaszolt Holmes.

Lestrade hangosan nevetett.

- Ugy látszik, önnek is ép olyan kevés örömet szerez a vereség, mint nekünk, mondotta. Utóvégre, az ember nem kívánhatja, hogy minden az akarata szerint menjen végbe. Ugy-e Watson ur?.. Erre tessenek, uraim! Most már egyszer s mindenkorra meggyőzhetem önöket, hogy Farlane követte el a bűntényt.

A folyosón át a sötét szobába vezetett bennünket.

- Erre kellett a fiatal Farlanének a tett elkövetésekor a kalapjáért bejönnie, mondta. - Nézzen csak ide!

Drámai mozdulattal gyújtóra gyújtott s annak fényénél vérfoltot mutatott nekünk a fehérre meszelt falon. Mikor a gyújtót közelebb tartotta, láttam, hogy több volt egy közönséges foltnál. Egy hüvelykujj élesen körvonalozott lenyomata volt.

- Nézze csak meg a nagyítóján keresztül, Holmes ur.
- Igen, azt teszem.
- Ön tudja, hogy nincs két egyforma hüvelykujj-lenyomat a világon.
- Hallottam már valami ilyesfélét.
- Hát akkor legyen szives ezt a lenyomatot összehasonlítani a fiatal Farlane jobb hüvelykének viaszklenyomatával, a melyet ma reggel csináltattam.

A hogy a viasz-k-lenyomatot a vérfoltra tartotta, nagyító nélkül is lehet látni, hogy mindakettő egy hüvelykujjtól származik. Most már elhittem, hogy szerencsétlen védenczünk elveszett.

- Ez döntő! mondta Lestrade.
- Igen, ez döntő! ismételtem önkéntelenül.
- Ez döntő, szólt Holmes.

Valami volt azonban a hangjában, a mi sértette a fületem; hátrafordultam s ránéztem. Szokatlan változáson ment keresztül az arcza. Szinte rángatózott a belső örömtől, szeme ragyogott, mint a csillag. Ugy láttam, hogy kétségbeesetten küzd magával, hogy görcsös nevetését visszafojtsa.

- Istenem, istenem! mondta végre. - Ki hitte volna?... És a látszat is hogy csal! Egy fiatal-ember! Olyan csinos! Ez jó tanítás volt, hogy még a saját ítéletünkben se bizzunk. Ugy-e, Lestrade?

- Bizony, egyikünk-másikunk nagyon is hajlandó magát csalhatatlannak tartani, Holmes ur! - szólt Lestrade. Ennek az embernek a szemtelensége őrjítő volt, de tünnünk kellett.

- Milyen szeszélye a véletlennek, hogy a fiatalember, aközben, hogy kalapját a szegről levette, hüvelykujját a falhoz szorította. És a mellett - gondolja csak meg! - olyan fölötte természetes mozdulat is!

Holmes külseje, a mig beszélt, nyugodtságot mutatott, de egész teste szinte reszketett az elfojtott belső izgalomtól.

- Mellesleg kérdezve, ki a mestere ennek a figyelemreméltó felfedezésnek, Lestrade?
- A gazdasszony, - Mrs. Lexington, a ki az éjjeli szolgálatot teljesítő rendőr figyelmét felhivta rá.
- Hol őrködött a rendőr?
- A hálósobában, a hol a büntettet végrehajtották; arra kellett ügyelnie, hogy semmihez hozzá ne nyuljanak.
- És miért nem látta a rendőrség ezt a foltot már tegnap?
- Hát nem volt valami különös okunk, hogy az egész szobát olyan nagy gonddal átkutassuk. Aztán - a mint látja - nincs is valami feltűnő helyen.
- Persze, persze. Semmi kétség, ez a jel már tegnap is ott volt!

Lestrade úgy nézett Holmesra, mintha az most hamarjában megbolondult volna. Bevallom, magam is meg voltam lepve, egyrészt jókedve, másrészt teljesen czéltalan megjegyzése miatt.

- Azt gondolja tán, hogy Farlane a börtönéből jött ki, csöndes éjjelen, hogy a bizonyítékokat maga ellen szaporítsa? - szólt Lestrade. A világ bármely szakértőjének ítélete alá bocsájtom ennek eldöntését, hogy nem az ő hüvelykujjának a lenyomata-e?

- A hüvelykujj lenyomata a kérdés tárgya nem lehet.

- Nos, ez elég, szólt Lestrade. - Én gyakorlati ember vagyok, Holmes ur s mihelyt bizonyítékaim vannak, döntök. Ha valami mondanivalója lesz, lent talál a fogadószobában, a hol a jelentésemet írom.

Holmes magaviselete most közömbös lett újra, bár arczán még ott ragyogott a jókedvnek egy sugara.

- Istenem, - fordult hozzám - nagyon szomorú leleplezés ez, Watson! Szerencsére van még néhány mozzanata a dolognak, a mely a reménységet védencünk ügye iránt ébren tartja bennem.

- Örömmel hallom ezt, feleltem. Már attól féltem, hogy igazán vége van.

- Nem, barátom, ennyire még nem jutottunk. Mindenekelőtt tény, hogy annak az érvnek, a melynek barátunk olyan nagy jelentőséget tulajdonít, egy kis bibije van.

- Csakugyan, Holmes?... mi az?

- Csak annyi, hogy tegnap, a mikor a szobát átvizsgáltam, a lenyomat még nem volt a falon.... De most jer, Watson, járjunk egyet a napon!

Zavaros fővel, de szivemben a visszatérő remény meleg érzésével kísértem barátomat a kert körüli sétájára. Holmes szemügyre vette az épület minden oldalát s nagy figyelemmel vizsgálódott. Miután betért a házba s végigjárta az épületet, a pinczétől a tetőig. A legtöbb helyiség butorozatlan volt, Holmes azonban lankadatlan aprólékossággal vizsgálta meg valamennyit. A legfelsőbb folyosón, a mely három üres szoba előtt húzódott el szinte görcsösen kezdett újra nevetni.

- Igazán, nagyon sajtáságos mozzanatai vannak ennek az esetnek, szólt. - Most már, gondolom, itt az ideje, hogy barátunkat is beavassuk titkunkba. Eddig a mi rovásunkra mulatott s talán most is mulatni fog, ha megtudja, hogy az én megoldásom volt a helyes. Igen, igen! Látom már, hogy közeledünk a problémánk megfejtéséhez.

A Scotland Yard főnöke még javában dolgozott a szobában, mikor Holmes rányitotta az ajtót.

- Ha jól sejtem, ön most a jelentését készíti? szólt Holmes.

- Eltalálta.

- Nem gondolja, hogy kissé korai még?... Sajnálom, de azt hiszem, hogy az ön bizonyítékai még fogyatékosak.

Lestrade sokkal jobban ismerte bajtársamat, semhogy szavait lebecsülte volna. Letette tehát a tollat s kíváncsian tekintett Holmesra.

- Hogy' érti ezt, Holmes ur?

- Ugy, hogy egy nevezetes tanu még hiányzik.

- Előteremtheti nekünk?

- Talán elő!

- Hát tegye meg.

- Legjobb tehetségem szerint!.. Hány rendőre van itt?

- Három; puskalövésnyire vannak egymástól.

- Pompás! - szólt Holmes. - Szabad tudnom, mind izmos, fegyelmezett és különösen jó hangú ember-e?

- Mindenesetre azok, bár föl nem érem észszel, hogy mi köze mindehhez az ő hangjuknak?
- Talán megmagyarázhatom önnek ezt, mint néhány más dolgot is, szólott Holmes. Sziveskedjék embereit előszólitani, hogy hozzáfoghassak a próbához.

Öt percz mulva három rendőr állott a szobában.

- A hátsó épületben nagyobb mennyiségű szalmát fog találni, szólalt meg Holmes. - Sziveskedjék abból két nyalábot idehozni. A legjobb lesz talán, ha a tanut egyenesen ide varázsolom... Ezer köszönet!... Van egy pár gyújtó a zsebedben, Watson?.. kérem, Lestrade, legyenek szivesek valamennyien a legfelsőbb folyosóra kísérni!

A ház felső emeletén, három üres szoba előtt, mint említettem, széles folyosó vezetett el. Holmes Sherlock a folyosó egyik végéhez vezetett bennünket; a három rendőr pusmogva, Lestrade egyre jobban bámulva követte bajtársamat. Arczán a meglepetés, kíváncsiság és guny kifejezése váltakozva kergette egymást. Holmes úgy állt ott előttünk, mint a bűvész, a ki valami trickre készül.

- Kérem, küldje egyik rendőrért két vödör vizért. Ön pedig rakja le a padlóra a szalmát, ugy, hogy a falakhoz ne érjen. Azt hiszem, most már rendben van minden!

Lestrade arcza vörös lett a haragtól.

- Játékot akar belőlünk üzni, Holmes Sherlock ur? fakadt ki. - Azt hiszem, ilyen bolondságok nélkül is megmondhatná nekünk, a mit tud!

- Legyen nyugodt, barátom, kitűnő okaim van mindenhez, a mit teszek. Emlékezzék csak vissza, néhány órával ezelőtt, hogyan incselkedett velem, a mikor azt hitte, hogy a nap az ön oldalára süt. Most hát nem veheti rossz néven tőlem, azt a kis pompát és ceremóniát. Watson, légy szives az ablakot kinyitni s aztán tégy a szalmaköteg szélére egy égő gyújtót.

Megtettem, a mit mondott. Pillanat mulva, a léghuzattól hajtva szürke füstgomolyag hömpölygött le a folyosóról; a száraz szalma sisteregve lángolt.

- Most mindjárt látni fogjuk, hogy eljön-e a tanu, Lestrade... Kérem kiáltsák valamennyien, egyszerre: Tűz van!... Egy-kettő, három...

- Tűz van! kiáltottak mind.

- Köszönöm! Ne sajnálják még egyszer!

- Tűz van!!!

- No még egyszer, uraim! Mindnyájan együtt; Tűz van!!! - Fogadok, ezt egész Norwoodban meghallották.

Alig hangzott el az utolsó kiáltás, csodás dolog történt. A folyosó végén, a látszólag tömör fal közepén hirtelen megnyílt egy ajtó s alacsony, szikár ember rontott ki belőle, nyilsebesen, mint a nyul házikójából.

- Kitűnő! szólott Holmes nyugodtan. - Watson, önts egy vödör vizet a tüzre. Elég volt. Lestrade, engedje meg, hogy bemutassam önnek a hiányzó korona-tanút: Oldacre Jónás urat.

A titkos rendőr leirhatatlan megrökönyödéssel bámult a jövevényre. Az pedig pislogni kezdett a folyosó bántó világosságában s majd mi reánk, majd a zizegő tüzre meresztette szemeit. Visszataszító arcz volt, sebhelyes, kiélt, gonosz indulatokra valló; nyugtalan, világos-szürke szemekkel és fehér pillákkal.

- Hát ez mi? kiáltott fel Lestrade. - Mit keresett ön itt az egész idő alatt? He?

Oldacre röstelkedően vigyorgott s egyre hátrált a titkos rendőr dühtől piros arcza elől.

- Nem követtem el semmit, kérem!

- Semmit? Ön pusztán tréfából akasztófára akart juttatni egy ártatlan embert. Nem tudom, hogy ennek az urnak a segítségével nem sikerült-e volna önnek?

A szájalmas teremtés vinnogni kezdett.

- De uram, hiszen világos, hogy tréfa volt!

- Igen, tréfa volt! Tréfa! De biztosíthatom, hogy azok, akik nevetni fognak rajta, nem ön mellett fognak állani. - Vigyéztek le s ültessétek az ebédlőbe, a míg lejövétek!

- Holmes ur. - szólt Lestrade, a mikor a rendőrök foglyukkal eltávoztak - a rendőrök előtt nem szólhattam, de most nem röstellem bevallani itt, Watson dr. előtt, hogy ez a legszebb ténykedése volt, ámbár titok előttem, hogyan csinálta. Ön megmentette egy ártatlan ember életét s elhárított egy igen komoly botrányt, a mely könnyen tönkretelhetné volna jó híremet a hivatalomban.

Holmes mosolygott és megveregette Lestrade vállát:

- A helyett, hogy tönkreteltem volna, láthatja, kedves uram, hogy a hírnevét módfelett emeltem. Változtasson egy keveset jelentésén, a melyet az imént megkezdett s aztán maga is tapasztalni fogja, hogy milyen nehéz Lestrade inspektor szemébe port hinteni.

- És ön nem akarja, hogy a neve belekerüljön?

- Semmi szín alatt. A munka önmagában hordja jutalmát. Egy napon talán kijut majd nekem belőle, a mikor buzgó történetírómnak alkalmat fogok nyújtani néhány papírlap teleírására, - mi, Watson? Szép! Most pedig nézzék csak meg ennek a patkánynak a buvóhelyét!

Egy gipszből és lécekből készült fal emelkedett keresztben a folyosón, hat lábnyira a végétől. Közepén ügyesen volt elrejtve egy ajtó. A helyiség az eresz alól, néhány résen át kapta a világosságot. Egy-két butordarab, megfelelő étel- és víz-készlet, egy csomó könyv és papiros volt benne.

- Ez az előnye annak, ha az ember építész, szólt Holmes, a mikor a kamarát elhagytuk. - Ez az ember meg tudta tenni azt, hogy minden segítség nélkül, egyedül építette meg leshelyét, persze drága gazdasszonyának tudtával, a kit az ön helyében Lestrade, haladéktalanul odakötöznék vadászsákmányához.

- Követni fogom a tanácsát. De honnan ismerte ezt a helyet, Holmes ur?

- Biztos voltam benne, hogy ez az ember itt tartózkodik a házában. A mikor az egyik folyosót végigjártam, észrevettem, hogy az hat lábbal rövidebb, mint a megfelelő alsó folyosók. Így hát már sejtettem, hogy hol van? Gondoltam, olyan idegei még se lesznek, hogy ülve maradjon a helyén, a mikor kint a tüzilármát hallja. Mi persze egyszerűen be is mehettünk volna s ott fülelhettünk volna le. De tetszett nekem az a gondolat, hogy saját maga leplezze le magát. Azonkívül tartoztam önnek egy kis misztifikációval, Lestrade, ma reggeli incselkedéseért.

- Most tehát kiegyenlítettük a számlánkat, uram. De honnan a csudából tudta azt, hogy egyáltalán itt van?

- A hüvelykujj lenyomata, Lestrade. Ön azt állította, hogy az döntő: - az is volt, csak hogy egészen más értelemben. Tudtam, hogy egy nappal előbb még nem volt ott. A mint bizonyára tapasztalta már, a részletekre nagyon gondot szoktam fordítani. Átkutattam tehát a szobát s határozottan tudtam, hogy a falon nem látszott semmi. A lenyomat tehát az éj folyamán került oda.

- De miként?

- Igen egyszerűen. A mikor odalent a szobában az iratsomókat lepecsételték. Jónás ur arra kérte szegény Farlanet, hogy az egyik pecsétet nyomja le s az a hüvelykujját rászoritotta a viaszokra. Ez olyan gyorsan és közvetlenül történhetett, hogy talán maga a fiatalember sem emlékszik már rá. Valószínű, hogy így volt s tán Oldacre sem volt még tisztában akkor, hogy mire használja majd a lenyomatot. Ebben az oduban eszébe juthatott, hogy milyen abszolút bizonyítéka volna ez a lenyomat Farlane bűnösségének. A lehető legkönnyebb dolog volt a világon a hüvelykujjnak a pecsétbe nyomott rajzáról viaszklenyomatot készíteni. Egy kis gombostűszurással szerzett annyi vért, a mennyi a lenyomat benedvesítéséhez kellett s azt azután éjnek idején a falra szoritotta, akár sajátkezüleg, akár a gazdasszonya segítségével. Ha átvizsgálná a vele volt iratsomagokat, fogadom, hogy megtalálná köztük a pecsétet a hüvelykujj lenyomatával.

- Bámulatos - szólt Lestrade - bámulatos! A mit ön mond, mind olyan tiszta, mint a kristály. Mire való volt azonban ez az egész ravaszul kieszelt csalás, Holmes ur?

Mulatságos volt látnom, hogy a titkos rendőr előbbi rátartóssága mint ment át fokozatosan a gyermek kíváncsiságába, a mint kérdéseket intéz a tanítójához.

- Ezt, gondolom, nem nehéz kitalálni. Az az uri ember, a ki ott lent ránk várakozik, alattomos, gonosz és bosszuálló természetű. Ön tudja, hogy Farlane anyja egykor kikosarazta. Nem tudja? Hiszen megmondtam, hogy Blackheathbe kell előbb mennie s azután Norwoodba! Tehát a sértés - a minék ő tartotta - tovább rágódott gonosz terveket forraló agyán s egész életén keresztül a bosszu gondolata foglalkoztatta; csak épen alkalomra várt. A két utolsó esztendőben egyik-másik ügye rosszul sült el - azt hiszem, hamis spekulációk lehettek - tehát ezidőszerint igen rendetlen lehet a szénája. Ilyen körülmények közt eltökélte magában, hogy a hitelezőit kijátsza s e célból nagyobb összegű chekkekét fizetett ki valami Mr. Corneliusnak, a ki azt hiszem, nem más, mint - ő maga. Még nem jártam utána ezeknek a chekkeknek, sejtem azonban, hogy valami külvárosi bankban váltotta be azokat; olyan külvárosban, a hol Oldacre uram időközönként kétlaki életet él. Szándéka volt még talán a nevét megváltoztatni, pénzét a bankból fölvenni, elszökni s aztán valahol új életet kezdeni.

- Ez bizony igen valószínű.

- Ekkor a fejébe vette, hogy nyomtalan eltűnésével egyuttal bosszút is áll egykori szerelmesén. Tudniillik úgy, hogy azt a látszatot kelti, mintha egyetlen fia ölte volna meg. Mesteri terv volt és mesterileg is fogott hozzá a keresztülviteléhez. A végrendelet ötlete, a mely a gyilkosság egyik jelentős motívuma lett volna, a titkos látogatás, a melyről Farlane szülei nem tudtak semmit, a visszatartott bot, a vér, az állati maradványok és a nadrággombok a farakásban, mind bámulatraméltó volt. Háló volt ez, a melyből - mint néhány órával előbb még magam is hittem - lehetetlen a menekülés. De hiányzott belőle a művész legnemesebb tulajdonsága: az érzék, hogy mikor kell valamit abbahagyni. Meg akarta fejelni azt, a mi már befejezve volt; még szorosabbra akarta összehuzni a kötelet az áldozata nyakán, - s ezzel elrontott mindent. De most már menjünk le, Lestrade! Szeretnék még néhány kérdést hozzá intézni.

Az elvetemült lélek ott ült két rendőr között, a szobájában.

- Tréfa volt, kedves uram! Nyilvánvaló tréfa, semmi egyéb! - nyögte szakadatlanul. - Biztosíthatom, uram, hogy egyedül azért bujtam el, hogy a hatást tanulmányozzam, a mit az eltűnésem keltene. És ön bizonyára nem lesz olyan kegyetlen, nem fogja feltenni rólam, hogy elnéztem volna, ha annak a szegény Farlanenek valami baja esik.

- Ezt az esküdtszék fogja eldönteni, - szólt Lestrade. - Ön e miatt vád alá fog kerülni, ha ugyan nem szándékos emberölés kísérlete miatt.

- Természetes, hogy hitelezői a Mr. Cornelius bank kontóját le fogják tiltatni, - mondta Holmes.

A kis ember fölpattant a helyéről és villogó szemeit barátomra szegezte:

- Önnek sokkal tartozom, - szólt. - Egyszer talán majd visszafizetem.

Holmes elnézően mosolygott.

- Gondolom, néhány esztendeig mással lesz elfoglalva, - mondta. - Apropos, az ócska nád-rágján kívül mit is tett még a farakás alá?... döglött kutyát, házinyulat, vagy mi a csodát?... Nem mondja meg? Istenem, milyen udvariatlan! Hát mondhatom, egy pár házinyulból éppen kitelik annyi vér és hullamaradék. Ha valamikor megírod ezt a dolgot. Watson, irjad, hogy házinyul volt.

Apagyilkossággal vádolva.

Irtta: *Conan Doyle.*

Épen reggeliztem a feleségemmel, mikor a szolgáló behozott egy táviratot. Sherlock Holmes küldte s a következő szövege volt:

„Van két szabad napod? Épen most hívnak távirati úton Nyugatangliába, a Boscombe-völgyi gyilkosság ügyében. Örülnék, ha velem jönnél. Levegő és tájék pompás. Indulás Paddingtonból 11.15”.

- Nos, édesem, elkiséred? - kérdezte feleségem rám tekintve.

- Igazán nem tudom, mitévő legyek, épen mostanában elég szép számmal van betegem.

- Ugyan, majd helyettesít Anstruther. Egy idő óta ugyanis kissé rossz szinben vagy és jó lesz, ha szórakozol. Különben is Sherlock Holmes esetei mindig nagyon érdekeltek.

- Hálátlanság volna, ha nem érdekelnének, mikor egy ilyen esetnek köszönhetem azt is, hogy veled megismerkedtem. De ha csakugyan elkisérem, akkor sietnem kell, mert csak egy félóra időm van már.

Az afganisztáni tábori életnek megvolt legalább az a haszna, hogy minden percben utra kész emberré lettem. Utközben alig volt szükségem valamire. Így hát utitáskámmal csakhamar a kocsiban ültem s vágattam a paddingtoni pályaudvar felé. Sherlock Holmes ott sétált már fel s alá; magas, sovány alakja a hosszu, szürke utiköpenyben és a szűk posztósipkában még magasabbnak és soványabbnak tetszett, mint egyébkor.

- Szép, hogy eljöttél, Watson - szólt. - Nagy előnyöm van, ha megbízható kísérőm van. A helyszínén rendszerint hasznavethetlen vagy elfogult a segítség. Foglald le a két sarokülést, mindjárt megváltom a jegyeket.

Egyedül voltunk a kocsiban egy rakás ujsággal és irománynyal, mit Holmes hozott magával.

A míg Readinget el nem hagytuk, Holmes ide-oda lapozgatott, olvasott, jegyzeteket csinált és közben el-elgondolkozott. Egyszerre csak felnyalábolt mindent és feldobta a csomaghálóba.

- Hallottál már az esetről? - kérdezte.

- Egy szót sem; pár napja bele sem néztem a lapokba.

- A londoni lapok nagyon röviden irtak róla. Ép az imént olvastam a legfrissebb ujságokat, hogy tájékozódjam a részletekről. Azt hiszem, ez is afféle egészen egyszerű eset, a melynek épen azért rendkívül nehéz a tisztázása.

- Ebben az állításban van némi ellentmondás.

- Pedig valójában mély igazságot tartalmaz. A mi szokatlan, az mindig elárulja önmagát. Minél kevésbé különös, minél közönségesebb valamely bűntény, annál nehezebb fölfedezni. Ez esetben súlyos vád terheli a meggyilkoltnak a fiát.

- Tehát gyilkosságról van szó?

- Ugy van; azt gyantíják. Én azonban semmit sem fogadok el, a míg személyesen meg nem vizsgáltam az ügyet. Közlöm veled egészen röviden a tényállást, a mennyire én magam is áttekinthetem.

- A Boscombe-völgy a herefordshire-i kerületben, nem messze Rosstól. A leggazdagabb föld-birtokos a környéken valami Turner János nevű ur, a ki Ausztráliában gazdagodott meg, a honnan évekkkel ezelőtt visszatért hazájába. Egyik birtokát - Hatherleyt - bérbe adta Mc. Carthy Károlynak, a ki valamikor szintén Ausztráliában élt. A két férfi a gyarmatországokban ismerkedett össze, s így érthető, hogy itthon is egymáshoz lehetőleg közel telepedtek meg. Turner volt kettőjük közül nyilvánvalóan a gazdagabb, ezért Mc. Carthy bérlője lett. Ez azonban - úgy látszik - nem volt akadály a számára, hogy továbbra is egyenrangú barátoknak ne tekintsék egymást. Mc. Carthynak volt egy tizenhét éves fia, Turnernak egy ugyanolyan korú leánya. A két apa özvegy ember volt. Úgy látszik, szándékosan kerültek az érintkezést a környékbeli angol családokkal s nagyon visszavonultan éltek, bár a két Mc. Carthy nagy kedvelője volt a sportnak s gyakran eljárt a szomszédos lóversenyekre. Mc. Carthynak két cselédje volt, egy férfi és egy nő. Turner ellenben nagy házat vitt, s volt legalább hat cselédje. Ennyi körülbelül az, a mit a két családról megtudhattam. Most pedig áttérek a tényekre.

- Junius 3-ikán - tehát múlt hétfőn - Mc. Carthy körülbelül délután 3 órakor eltávozott hatherleyi házából, s lement a Boscombe-tóhoz. Egy kis tavacska, a melyet a folyam hirtelen kiszáradása hoz létre a völgyben. Aznap szolgálójával együtt bent járt Rosspan, s utközben azt mondta a szolgának, hogy sietnie kell, mert három órára fontos találkozója van. E találkozóról nem tért vissza többé elevenen.

- A hatherleyi bérlőlak egy negyed angol mértföldnyire van a tótól és Mc. Carthyt ezen az utdarabon ketten látták: egy öreg asszony, a kinek a nevét nem közölték, és Crowder Vilmos, a ki erdőőr Turner szolgálatában. Mind a két tanu azt vallja, hogy Mc. Carthy egyedül volt. Az erdőőr hozzáteszi, hogy néhány perczel később, miután Mc. Carthy elment mellette, ugyanazon az uton találkozott Mc. Carthy fiával is, Jakabbal, a kinek puska volt a hóna alatt. Crowder azt hiszi, hogy az öreg Mc. Carthy még látható volt, s a fia utána ment.

- A dologgal nem törődött tovább, míg este meg nem hallotta, mi történt.

- Még később is látták mind a két Mc. Carthy, miután az erdőőr szem elől tévesztette őket. A Boscombe tavat sűrű erdő szegi körül, csak a part mentén van egy keskenyke fű- és nád-szegély. Moran Patience, a boscombei jószág tisztartójának tizenhét éves leánya éppen az erdőben volt és virágot szedett. Azt vallja, hogy a sűrűből látta Mc. Carthyt és fiát, a mint egészen a tó szélén nyilvánvalóan hevesen vitatkoztak egymással. Hallotta, a mint az apa nagyon kemény szavakkal illette fiát, s látta azt is, hogy a fiu felemelte a kezét, mintha meg akarná ütni az atyját. A fiatal lány megrémült a czivódás láttára. Haza szaladt és elmondta édes anyjának, mit látott a Boscombe-tó mellett, s hogy attól fél, hogy az apa és fiu között verekedésre is került a dolog. Alig mondta el ezt otthon, berontott hozzájuk a fiatal Mc. Carthy is. Azt kiáltotta, hogy édes atyját halva találta az erdőben és segítséget kért a tisztartótól. Nagyon izgatott volt; nem volt sem kalapja, sem fegyvere, s jobb kezén és kabátja jobb ujján friss vérnyomok látszottak.

- Követték az ifjút, s a tó mellett a fűben elnyulva megtalálták az apa holttestét. Koponyája be volt zúzva valami tompa fegyverrel. A zuzódások könnyen származhattak a fiu puskatusától; a puska ott hevert a fűben néhány lépésnyire a holttesttől. E körülmények folytán a fiatal embert azonnal letartóztatták, s mivel az előzetes vizsgálat befejezése után, kedden, „szándékos emberölés”-sel vádolták, szerdán átkisérték a rossi ügyészséghez, a mely a legközelebbi esküdtszéki ülésen akarja az ügyet tárgyalni. Ez a tényállás, a melyet a vizsgálóbíró és a rendőrség kiderített.

- Alig tudok oly esetet képzelni - szóltam én, - a melyben minden bűnjelenség oly határozottan ráutalna a bűnösre, mint ebben az esetben.

- A bűnjelenségekkel való bizonyítás gyakran bakot lő - szólt Holmes elgondolkozva. - Nem ritkán nagyon világosan valamely határozott pontra utalnak; de ha az ember csak egy kevésbé is megváltoztatja a saját szempontját, könnyen megesik, hogy a jelek kétségtelenül egészen más irányba terelődnek. Ez esetben persze a tényállás nagyon komolyan a fiatal Mc. Carthy ellen bizonyít, és lehetséges, hogy csakugyan ő a bűnös. De a szomszédok közül többen - közöttük Turner kisasszony is, a szomszédos földbirtokos leánya - azt hiszik, hogy az ifju Mc. Carthy ártatlan. Turner kisasszony fel is kérte már Lestradeot, hogy nyomozzon a fiatal ember érdekében. Lestrade, a ki kissé rejtélyesnek találta az ügyet, elém terjesztette, s ez az oka, hogy most két meglett koru férfiú ötven angol mértföldnyi sebességgel óránként, nyugat felé robog, a helyett, hogy kényelmesen otthon reggelizne.

- Félek, hogy ez ügyben oly világos a tényállás, hogy aligha lesz módodban dicsőségedet gyarapítani.

- Semmi sem vezet tévutra könnyebben, mint az ugynevezett „világos tényállás”, - felelt Holmes nevetve. - Meg aztán talán szerencsénk lesz s egy második „világos tényállás”-ra bukkanunk, a mely Lestrade urnak elkerülte a figyelmét. Nos, anélkül, hogy dicsekedni akarnék, a mi - tudod - nem szokásom, mégis azt merném állítani, hogy Lestrade föltevését vagy bizonyossá, vagy semmivé teszem oly eszközök segítségével, a melyeket ő nem alkalmazhat, sőt talán meg sem ért. Lássunk például egy egyszerű esetet, csak úgy találomra. Én, ha rád tekintek, azonnal tudom, hogy hálósobádnak jobb felől van az ablaka. De aligha hiszem, hogy Lestrade ur is észrevenné ezt a világos dolgot.

- De, hogy az ördögbe is...?

- Kedves barátom! Én jól ismerlek; ismerem katonai pontosságodat. Te minden reggel megborotválkozol, még pedig mostanában napvilág mellett. De mivel borotválkozásod balfelé egyre hiányosabb, sőt a hol állcsontod gömbölyödik, ott egyenesen hanyag, nyilvánvaló, hogy arcod balfelé okvetlenül rosszabbul van megvilágítva, mint a jobb. El nem képzelhetném, hogy a magadfajta ember ilyen borotválkozással meg lehetne elégedve, ha egyenletes világítás mellett borotválkoznék. Ezt csak úgy említem, mint a megfigyelés és következtetés egy jelentéktelen példáját. Épen ez az én mesterségem és lehet, hogy hasznát vehetjük az előttünk álló vizsgálatnál is. Az előzetes vizsgálat során szóba került néhány mellékes kérdés is, a miket érdemes szemügyre venni.

- És mik ezek?

- Ugy látszik, az ifju Mc. Carthyt nem tartóztatták le azonnal, hanem csak miután visszatért a hatherleyi bérlőlakba. Mikor tudatták vele, hogy letartóztatják, kijelentette, hogy ez a fordulat nem lepte meg, nem is várt egyebet. Ez a megjegyzés, a melyet kiszalasztott a száján, természetesen eloszlatta a bíróság minden esetleg még fenforgott kétségét.

- Ez vallomás volt - kiáltottam.

- Nem volt az, mert nyomban utána ártatlanságát hangoztatta.

- Egész sor terhelő körülmény után mindenesetre rendkívül gyanus megjegyzés volt.

- Ellenkezőleg, Watson; ezidőszerint ebben látom azt a fénylő pontot, a mely kiragyo a komor fellegek közül. Ha még oly ártatlan is, nagyon ostoba embernek kellene lennie, hogy be ne lássa, mennyire ellene vall minden, de minden. Ha letartóztatása alkalmával meglepetést vagy megbotránkozást szinlelt volna, akkor nagyon gyanakodnám rá, mert ez az adott körülmények között természetellenes dolog lett volna, bár holmi agyafurt gonosztevő nagyon észszerű fogásnak gondolhatta volna. Nyíltsága, melylyel a helyzetet fogadta, vagy ártatlanságát bizonyítja, vagy rendkívüli szilárdságát és önuralmát. A mi pedig magát a megjegyzést illeti, hogy nem is várt egyebet: ez a megjegyzés egészen természetes volt, ha meggondolod,

hogy ott állt atyja kihült teteme előtt s hogy épen aznap gyermeki kötelességéről kétségkívül annyira megfélemedkezett, hogy atyjával nem átalott czivakodni sem, sőt - a fiatal leány fontos vallomása szerint - kezét is emelt rá. A megjegyzésben rejlő magamegítélés és bűnbánat, véleményem szerint, inkább vall tiszta, mint bűnös lelkiismeretre.

Fejemet csóváltam.

- Gyöngébb bizonyítékok is sok embert juttattak már akasztófára.

- Az igaz; csakhogy sok embert felakasztottak már ártatlanul.

- És mit vall a dolgról maga a fiatalember?

- Félek, hogy a mit mond, nem igen biztató a védelemre nézve, de azért van a vallomásban olyasmi is, a mi figyelmet érdemel. Itt van. Olvasd magad.

Holmes előkereste irománycsomójából a herefordshirei helyilap egy számát, s miután végigfutott szemével az egész oldalon, rámutatott arra a részletre, a mely a szerencsétlen fiatal-ember vallomását ismertette. Behuzódtam kényelmesen a sarokba és figyelmesen elolvastam a vallomást. A következő volt:

„Ezután Mr. Carthy Jakabra, a megboldogult egyetlen fiára került a sor, a ki a következőket mondotta: Három napig nem voltam otthon s csak hétfőn reggel, harmadikán, érkeztem haza Bristolból. Atyámat nem találtam otthon s a szolgától megtudtam, hogy szolgájával, Cobb Jánossal, Rossba hajtatott. Nem sokkal azután, hogy hazaérkeztem, hallottam, a mint kocsjá begördült az udvarba. Az ablakhoz léptem, láttam, a mint kiszállt s azután gyorsan eltávozott hazulról, - hogy merre ment, azt nem tudtam. Felkaptam a puskámat s kiballagtam a boscombei tóhoz, hogy átkutassam a tó tulsó partján lévő tengeri-nyul tanyát. Utközben találkoztam Crowder Vilmostal, az erdőőrrel, a mit ő megerősített már; csak az a föltevése téves, hogy én atyámat követtem. Sejtelmem sem volt arról, hogy atyám előttem ment. Körülbelül száz lépésnyire a tótól hallottam, hogy valaki azt kiáltja: Cooee! (Kui!) Ez volt a rendes jel, a melyről atyám meg én egymásra ismertünk. A hang után siettem s a tó partján találkoztam atyámmal. Ugy látszott, hogy megjelenésem kissé meglepi, mert meglehetősen nyersen kérdezte, mi dolgom van arra. Beszélgetésünk csakhamar vitatkozássá lett, sőt csaknem tettelességre fajult, mert atyám nagyon lobbanékony ember volt. Mikor láttam, hogy nem bír haragjával, ott hagytam őt, hogy visszatérjek a hatherleyi bérlőlakba. Alig tettem meg körülbelül százötven lépést, mikor kinos kiáltás hangzott fel a hátam mögül. Erre tüstént visszazaladtam a tó partjára. Atyám ott feküdt a földön haldokolva. Sulyos seb volt a fején. A puskát elhajítottam s atyámat a karjaimba vettem; de nyomban rá meghalt. Egy ideig ott térdeltem mellette: de azután Turner ur tisztartójához siettem, mert az ő háza volt legközelebb, hogy segítséget kérjek. Mikor visszatértem nem láttam senkit sem atyám közelében és sejtelmem sincs róla, hogy sebesülhetett meg. Nem igen kedvelték őt, mert volt valami rideg, visszataszító a viselkedésében; de a mennyire én tudom, igazi ellensége egy sem volt. Egyebet nem tudok mondani”.

Vizsgálóbíró: Közölt önnel valamit édesatyja, mielőtt meghalt?

Vádl.: Mormolt néhány szót; de nem értettem meg. Mintha valami patkányt (*a rat*) említett volna.

Vizsgálóbíró: Hogy értette ezt?

Vádl.: Nem tudtam megérteni. Azt gondoltam, félrebeszél.

Vizsgálóbíró: Mi miatt veszett össze édesatyjával utoljára?

Vádl.: Kérem, méltóztassék megengedni, hogy e kérdésre ne feleljek.

Vizsgálóbíró: Sajnálom, hogy kívánságát nem teljesíthetem. Kérem feleljen.

Vádl.: Igazán nem felelhetek. De arról biztosíthatom, hogy vitánk teljességgel nem függött össze azzal, a mi később történt.

Vizsgálóbíró: Ennek megítélése a bíróság dolga. Remélem, nem kell külön figyelmeztetnem arra, hogy vonakodása az eljárás során kárára lehet.

Vádl.: És még sem felelhetek.

Vizsgálóbíró: Ha jól értettem, a Cooee (kui) kiáltás rendes jelszava volt önnek és atyjának?

Vádl.: Ugy van.

Vizsgálóbíró: Hogy történt, hogy atya kiáltott, mielőtt önt látta, sőt mielőtt egyáltalában megtudhatta, hogy ön Bristolból hazaérkezett?

Vádl. (látható zavarban): Nem tudom.

Az egyik esküdtbíró: Abban a pillanatban, mikor atya kiáltására visszasietett és atyját súlyosan megsebesülve látta viszont, nem vett észre semmit, a mi gyanut kelthetett önben?

Vádl.: Semmi határozottat.

Vizsgálóbíró: Hogy érti ezt?

Vádl.: Ugy oda voltam az izgalomtól, mikor az erdőből kiszaladtam a tó partjára, hogy semmi egyébre nem tudtam gondolni atyámon kívül. De homályosan úgy emlékszem, hogy rohanás közben láttam valamit balfelől a földön. Valami szürke szövetféle lehetett - kabát vagy plaid. Mikor atyám mellől fölegyenesedtem, kerestem, a mit láttam; de már nem volt ott.

Vizsgálóbíró: Azt hiszi, hogy az a tárgy eltűnt, mielőtt segítséget hozott?

Vádl.: Az hiszem.

Vizsgálóbíró: Azt nem mondhatja meg, mi volt?

Vádl.: Nem; csak úgy rémlett, mintha lett volna ott valami.

Vizsgálóbíró: Milyen messzire lehetett a holttesttől?

Vádl.: Körülbelül tizenkét lépésnyire.

Vizsgálóbíró: És az erdő szélétől?

Vádl.: Körülbelül ugyanannyira.

Vizsgálóbíró: Szóval ezt a tárgyat eltüntették volna, mialatt ön csak tizenkét lépésnyire volt tőle?

Vádl.: Ugy van, mialatt háttal voltam feléje.

Ezzel véget is ért a kihallgatás.

- A mint látom - szóltam, miközben végigfutottam az egész tudósításon, - a vizsgálóbíró végső következtetése nagyon súlyos a fiatal Mc. Carthyra nézve. Rámutat - még pedig joggal - arra az ellenmondásra, a mely szerint az atya jelet adott a fiunak, mielőtt látta volna, továbbá arra, hogy a fogoly vonakodott közelebről megjelölni, miről beszélgetett édesatyjával, és végül a haldokló végső szavairól szóló különös vallomásra. Mind ez, a mint a bíró megjegyzi, nagyon a fiu ellen bizonyít.

Holmes halkán nevetett s azután elnyújtózkodott a párnás ülésen.

- Te meg a vizsgálóbíró, szólt, alaposan rajta voltatok, hogy kiválogassátok a legerősebb érveket a fiú ellenében. Hát nem veszed észre, hogy egyrészt mind a ketten tulságos nagy, másrészt meg tulságos kicsiny leleményességet tételeztek fel benne? Tulságos kicsit, mikor azt hiszitek, arra sem képes, hogy olyan okát adja a czivódásnak, a melylyel biztosítja magának a bíróság rokonszenvét; tulságos nagyot, mikor föltételezitek, hogy a maga erejéből kieszel oly tulzott részleteket, a minő a haldokló által említett patkány és a ruhadarab eltűnése. Nem, Watson, én abból a feltevésből indulok ki, hogy a fiatal ember igazat mondott; vizsgáljuk csak, hová lyukadnak ki ebből a föltevésből. Most pedig előveszem zsebemből a Petrarkámat s egy szót sem szólok a dologról addig, a míg a helyszínére nem érünk. Swindonban megebédelünk majd. A mint látom, tíz percz múlva ott leszünk.

Körülbelül négy óra volt mikor végre megérkeztünk Rossba, ebbe a kedves vidéki városkába, miután keresztül robogtunk a szép Stroud-völgyön és a széles, csillámló Severnen. Agyafurt, ravasz képű, nyurga ficzkó várakozott ránk a pályaudvaron. Bár a vidéki környezet tisztelőre világos barna porköpnöyegben és bőrharisnyában volt, rögtön ráismertem Lestradera, a híres londoni detektivre. Együtt hajtattunk a Hereford Arms-ba, a hol meg volt már rendelve számunkra a szoba.

- Lent vár ránk a kocsi, szólt Lestrade, mialatt teáztunk. Ismerem energiáját és tudom, hogy nem nyugszik addig, a míg a büntény színhelyét föl nem kereste.

- Dicsérem előzékenységét, felelt Holmes. - Hogy elmegyünk-e az teljesen a légsúlymérőtől függ.

Lestrade elképedve bámult Holmesre.

- Nem értem, - szólt.

- Mennyit is mutat? Huszonkilencz fokot. Nincs szél, az ég felhőtelen. Van itt egy doboz cigarettám, a mit el kell színom, s úgy látszik, a pamlag is jobb, mint a vidéki szállók rendes pamlagai. Ma este tehát aligha használok a kocsit.

Lestrade elnézően mosolygott.

- Bizonyosan megformálta már véleményét az ügyről az ujságok nyomán. Az eset világos, mint a nap, s minél tovább foglalkozik vele az ember, annál világosabb lesz. De hát egy hölgyet - még hozzá, a ki olyan határozottan viselkedik, - nem utasíthat vissza az ember. Hallotta az ön hírét és véleményét kívánja hallani, bár ismételten biztosítottam őt arról, hogy ön sem tehet semmi egyebet, csak a mit én is megtettem már. Teringettét! Épen most állt meg a kocsija a kapuban.

Alig fejezte be szavait Lestrade, berontott a szobába egy rendkívül kedves fiatal hölgy, a kihez fogható alig láttam életemben. Ibolyakék szeme csillogott, szája kissé nyitva volt, arcza ki volt pirulva, s az izgalom és a gond annyira hatalmába kerítette, hogy szinte megfeledkezett természetes féltékenységéről.

- Óh, Sherlock Holmes ur! kiáltott, hol rám, hol barátomra pillantva, míg végül a nő biztos ösztönétől vezéreltetve Holmesre szegezte tekintetét. - Ugy örülök, hogy végre megérkezett. Gyorsan idehajtattam, hogy megmondjam ezt önnek. Tudom, hogy Jakab ártatlan. Tudom bizonyosan, és azt akartam, hogy ön is tudja, mielőtt belekezd munkájába. Ne kételkedjék benne egy pillanatig sem. Ismerjük egymást kis gyerekkorunk óta, s én úgy ismerem hibáit, mint senki más. Oly gyöngéd szívű, hogy a légynek sem ártana. A ki ismeri őt, tudja, mily képtelen ez a vád.

- Remélem, hogy tisztázni fogjuk őt, Turner kisasszony, szólt Sherlock Holmes. - Megbízhat bennem. Megteszek mindent, a mi tőlem telik.

- Hiszen ön olvasta a tanuk vallomását. Levonta belőle a maga következtetéseit. Nem lát semmiféle mentséget, semmiféle magyarázatot? Nem tartja ön is ártatlannak?

- Őszintén szólva, ártatlansága nagyon valószínű.

- No látja! kiáltott a fiatal lány hátraszegve fejét és diadalmas pillantást vetve Lestradera. - Ugy-e hallotta? Reménnyel biztat.

Lestrade vállat vont.

- Félek, szólt, hogy kollégám kissé elhamarkodva ítélte meg az ügyet.

- De igaza van neki. Óh! én tudom, hogy igaza van. Jakab nem lehet bűnös. S a mi az atyjával történt czivódást illeti, meg vagyok győződve, hogy a vizsgálóbíró előtt azért nem akart beszélni róla, mert rólam volt szó.

- Hogy-hogy? - kérdezte Holmes.

- Nem volna értelme annak, hogy bármit is eltitkoljak. Jakab gyakran összekülönbözött atyjával én miattam. Mc. Carthy ur minden áron azt kívánta, hogy Jakab mielőbb feleségül vegyen engem. Jakab meg én mindig úgy szerettük egymást, mintha testvérek lettünk volna; de persze Jakab még nagyon fiatal, alig ismeri még az életet és... és... ezért nem akarta még most lekötni magát. Így aztán gyakran czivakodtak, és bizonyára most is rólam volt szó.

- És a kegyed atyja? kérdezte Holmes. - Ő is óhajtotta ezt az összeköttetést?

- Nem; atyám ellene volt. Csak Mc. Carthy ur sürgette.

Üde fiatal arcza elpirult, mikor Holmes rávetette éles, fürkésző tekintetét.

- Köszönöm szives felvilágosítását, szólt. - Otthon találok édes atyját, ha holnap meglátogatom?

- Félek, hogy az orvos nem fogja megengedni.

- Az orvos?

- Igen. Nem hallott még róla? Szegény édes atyám már hetek óta gyöngélkedik, s ez a szerencsétlenség végkép leverte a lábáról. Ágyban fekszik, és dr. Willows azt mondja, hogy nagyon oda van és idegrendszere össze van roncsolva. Mc. Carthy ur volt az egyetlen élő ember, a kit papa még Viktóriából ismert, a régi időből.

- Ugy Viktóriából?! Ez fontos adat.

- Igen, a bányákból.

- Ugy van; az aranybányákból, a hol ha jól értesültem, Turner ur vagyonát szerezte.

- Ugy van.

- Köszönöm, Turner kisasszony. Valóban lényegesen megkönnyítette munkámat.

- Ugy-e értesít majd, ha holnap valami ujságot hall. Bizonyára meglátogatja Jakabot a fogházban. Oh, kérem, Holmes ur, mondja meg neki, hogy én meg vagyok győződve ártatlanságáról.

- Megmondom, kisasszony.

- Most haza kell mennem, mert a papa nagyon beteg és nélkülöz, ha nem vagyok otthon. Isten önnel és az ég támogassa munkájában.

Távozott oly gyorsan, a hogy jött s nemsokára hallottuk, a mint kocsija elrobogott az utcán.

- Szégyenlem magam ön miatt, Holmes, szólt Lestrade méltóságteljesen, pár percnyi szünet után. - Miért ébreszt reményeket, a melyekre okvetlenül csalódás következik? Én ugyan nem vagyok tulságosan lágyszivü ember, de ezt mégis kegyetlenségnek tartom.

- Azt hiszem, módomban lesz Mc. Carthy Jakab ártatlanságát bebizonyítani, szólt Holmes. - Van engedélye arra, hogy a fogházban meglátogathassuk?

- Van, de csak kettőnk számára.

- Akkor még egyszer megfontolom, ne menjünk-e el még ma hazulról. Megy még vonat ma este Herefordba és beszélhetünk még ma a vádlottal?

- Igen.

- Akkor menjünk. Watson, félek, hogy unatkozni fogsz; de néhány órára távozom csak.

Lekisértem őket az állomáshoz, azután kószáltam a kis város utcáin s végül visszatértem a szállóba, a hol elnyujtózkodtam a pamlagon s igyekeztem belemélyedni egy regénybe. De a mese oly sekélyes volt s oly jelentéktelen ahhoz a mély titokhoz képest, a melylyel foglalkoztunk, hogy figyelmem a képzelem országából folyton a valóságra terelődött. Végül el is dobtam a könyvet s belemerültem teljesen a mai nap eseményeinek lefolytatásába. Föltéve, hogy ez a szerencsétlen fiatal ember szinigazat beszélt, vajjon micsoda pokoli dolog, miféle teljesen váratlan, rendkívüli esemény történhetett, az alatt a rövid idő alatt, a mely eltelt, míg távozott atyjától s míg kiáltására újra visszaroht hozzá? Rettentő dolognak kellett történnie! De minek? Vajjon a sérülések nem árulhatnának-e el valamit orvosi tapasztaltságomnak? Csöngettem s bekértem a helybeli hetilapot, a mely szó szerint közölte a nyomozás eredményét. Az orvos vallomása megállapította, hogy a bal koponyafalcsont hátsó harmadát és a nyakszirtecsont balfelét bezuzta valami tompa fegyvertől eredő súlyos ütés. Megjelöltem a leirt helyet a saját fejemen. Nyilvánvaló volt, hogy ilyen ütést csak hátulról mérhettek az áldozatra. Ez némiképen mentő körülmény volt a vádlottra nézve, a mennyiben mikor látták őt czivódni édes atyjával, szemben álltak. Sokat persze nem ért ez, mert az öreg megfordulhatott, mielőtt az ütés érte. De azért talán érdemes lehetett Holmest erre a körülményre figyelmeztetni. Azután itt volt a haldokló különös utalása valami patkányra (*a rat*). Mit jelenthetett ez? Delirium nem volt. A kit váratlanul halálra sujtanak, az rendszerint nem beszél félre. Valóbb-szinü volt, hogy azt akarta megmagyarázni, mi történt vele. De mire vonatkozhatott ez? Törtem a fejemet, hogy kiszeljem az értelmét. Aztán a szürke ruhadarab, a melyet a fiatal Mc. Carthy látott. Ha ez valóság volt, akkor a gyilkosnak le kellett ejtenie valamelyik ruhadarabját, valószínűleg felöltőjét, menekülés közben s oly merészséget kellett benne feltételezni, hogy visszatért, mikor észrevette és elvitte magával, a mit leejtett, abban a pillanatban, mikor az áldozat fia, feléje háttal, alig tiz-tizenkét lépésnyire ott térdelt atyja mellett. Mennyi titokzatosság! Milyen szövevénye volt ez az egész eset a valószínűtlenségeknek! Nem is csodálkoztam Lestrade véleményén, de azért annyira megbiztam Sherlock Holmes belátásában, hogy nem mondhattam le minden reményről addig, a mig ugy tetszett, hogy minden újabb tényrészlet csak még inkább megerősítette Holmes meggyőződését a fiatal Mr. Carthy ártatlanságáról.

Sherlock Holmes csak későn tért vissza. Egyedül jött, mert Lestrade a városban szállt meg.

- A légsúlymérő még mindig magasan van, jegyezte meg, miközben leült. - Fontos dolog, hogy addig ne essék, a mig mi nem megyünk a helyszínére. Másrészt bizonyos az is, hogy minél frissebben és erősebben kell belefogni az ilyen kényes feladatba, s nem szivesen vállalkoznám rá most, a mikor a hosszú utazás kimerített. Beszéltem a fiatal Mr. Carthyval.

- Mit tudtál meg tőle?

- Semmit. Semmiről, de semmiről sem. Eleinte majd azt hittem, hogy tudja, ki a bűnös, és kimélni akarja, de azután meggyőződtem róla, hogy ép oly keveset tud, mint a többiek. Nem igen eleven ember; de kellemes benyomást tesz az emberre és azt hiszem, helyén van a szive.

- Nem igen irigylem az izlését, szoltam, ha csakugyan igaz, hogy vonakodott feleségül venni oly bájos ifju hölgyet, a minő Turner kisasszony.

- Ah, ennek kinos előzménye van. A ficzkó örülten szerelmes belé; de körülbelül két évvel ezelőtt, mikor jóformán nem is ismerte még a leányt, a ki öt évig távol volt valami intézetben, egy bristoli pinczérány hálózába kerítette az ifju Mc. Carthyt, a ki egész suhancz volt még s feleségül is vétette magát vele. Senki a világon nem tud erről; de képzelheted, micsoda örjítő helyzetbe jutott az ifju, mikor korholták, mert nem teszi azt, a mit legjobban szeretett volna tenni; de nem tette, mert tudta, hogy teljességgel lehetetlen megtennie. Merő kétségbeesésben emelte kezét könyörgésre, mikor atyja utolsó találkozásuk alkalmával arra akarta rávenni, hogy kérje meg Turner kisasszony kezét. Aztán meg nincs is miből megélnie a fiunak, és atyja, a ki minden jel szerint nagyon kemény szivü ember volt, feltétlenül elüzte volna őt, ha megtudja a valót. Az utolsó három napot Bristolban töltötte az ifju pinczérányjével, és atyja nem is tudta, hol volt. Jól jegyezd meg ezt. Ez fontos körülmény. De a bajnak is megvolt a maga jó oldala, mert a pinczérány, mikor megtudta az ujságokból, hogy a fiatal Mr. Carthy milyen csávába jutott és hogy valószínűleg fel is akasztják, szakított vele azonnal és megírta neki, hogy van más férje régebről a Bermuda Dock-Yardban, úgy hogy az ő házasságuk tulajdonképpen érvénytelen. Azt hiszem, ez a kellemes hir megvigasztalta az ifju Mc. Carthyt minden szenvedéseiert.

- De ha ő ártatlan, ki akkor a bűnös?

- Ah! A bűnös? Különösen két körülményre akarom felhivni a figyelmedet. Az első az, hogy a meggyilkoltnak találkája volt valakivel a tó partján, s hogy ez a valaki nem lehetett a fia, mert a fia távol volt hazulról, s az öreg nem tudta, mikor érkezik haza. A másik az, hogy a meggyilkolt azt kiáltotta „Cooee!” mielőtt megtudta, hogy a fia már visszatért. Ez az a két döntő körülmény, a melytől függ az egész eset. Most pedig, ha nincs ellenedre, beszéljünk egyebekről, s tegyük el holnapra gondjainkat.

Éjjel nem esett, a mint Holmes előre megmondta, s ragyogó, felhőtlen reggelre virradtunk. Kilencz órakor eljött értünk Lestrade a kocsival, s elindultunk a hatherleyi bérlőlak és a Boscombe-tó felé.

- Ma reggel komoly hirt kaptam, szolt Lestrade. - Azt beszélük, Turner olyan beteg, hogy állapota reménytelen.

- Idősebb ember, ugy-e, ha jól sejtem? - kérdezte Holmes.

- Jó hatvanas; de a gyarmatélet megrongálta szervezetét s már jó ideje betegeskedik. Ez a szerencsétlenség nagyon rossz hatással volt rá. Régi jó barátja volt az öreg Mc. Carthynak, sőt bátran mondhatom, jötevője is, mert megtudtam, hogy a hatherleyi majorságot ingyen adta ki neki haszonbérbe.

- Igazán? Ez nagyon érdekes, - szolt Holmes.

- Ugy bizony! De száz más módon is gyámolította őt. A környéken mindenki emlegeti, milyen szives volt hozzá.

- Csakugyan? És ön nem ütődik meg egy csöppet sem azon, hogy ez a Mc. Carthy, a kinek, úgy látszik, nem igen volt semmije sem, s a kit Turner oly nagy hálaára kötelezett, mindig arról beszélt, hogy a fia feleségül veszi Turner leányát, a ki tudvalevően egyetlen örököse lesz a nagy vagyonnak, és a mi még feltünőbb, oly biztossággal emlegette ezt a házasságot, mintha

neki csupán a tervet kellene megpendítenie, hogy a többi magától bekövetkezzék? S a legkülönösebb a dologban az, hogy a mint megtudtuk, Turner maga idegenkedett ettől a gondolattól. A leánya világosan bevallotta nekünk. Nem következett ebből semmire sem?

- Végre szerencsésen eljutottunk újra az okoskodáshoz és a következtetésekhez, szólta Lestrade, felém hunyorítva. Elég munka, Holmes, számontartani a tényeket is. Mire való elméleteket és képzelgéseket hajszozni?

- Igaza van, - szólta Holmes gunyosan; - önnek nagy munkába kerül a tények számontartása is.

- Annyi bizonyos, hogy van egy tény, a melyet én megmarkoltam, míg ön sehogysem bír vele, vágott vissza Lestrade kissé ingerülten.

- És ez?

- Ez, hogy idősb Mc. Carthyt az ifjabb Mc. Carthy gyilkolta meg, s hogy minden elmélet, a mely ezzel ellenkezik, hiu holdfény.

- No, a holdfény tisztább a ködnél, szólta Holmes nevetve. - De alaposan tévednék, ha ez az épület itt balra nem a hatherleyi bérlőlak volna.

- Ugy van, ez az.

Tágas, kényelmes két emeletes épület volt, palával fődve, szürke falain nagy sárga zuzmó-csomókkal. De a leeresztett zsaluk és a füsttelen kémények kihalttá tették, mintha még mindig a borzalmas büntény sulya nehezednék rá.

Bekopogtunk, s a cseléd, Holmes kivánságára megmutatta azt a pár csizmát, a melyet a gazdája a halál perczében viselt, s megmutatta egy pár csizmáját a fiunak is, nem ugyanazt, a mely a végzetes napon volt a lábán. Holmes, miután a csizmákat hét-nyolcz különböző ponton rendkívül pontosan megmérte, az udvarba vezetett bennünket, a honnan valamennyien elindultunk a Boscombe-tóhoz vezető kanyargó ösvényen.

Sherlock Holmes teljesen megváltozott, mikor, úgy mint most, friss nyomot hajszozt. A ki csak a Baker-utcza nyugodt gondolkozót és logikust ismerte, ilyenkor alig ismert volna rá Holmesre. Arcza piros volt és sötétebbnek tetszett. Szemöldei két éles, fekete vonalba huzódtak össze, a melyek alól aczélkeménységgel csillogott ki a szeme. Tekintetét földre szegezte, válla meggömbült, ajkát összeszorította s hosszú, erős nyakán úgy kidagadtak az erek, mintha ugyanannyi ostorzsineg lett volna. Orrczimpája szinte állati gyönyörrel remegett a vadászat hevében s elméjét annyira lefoglalta a megoldásra váró feladat, hogy kérdést vagy megjegyzést meg sem hallott, vagy legfölebb gyors, türelmetlen mozgással válaszolt rá. Gyorsan, szótlánul haladt a rétek közt kigyózó ösvényen s azután át az erdőn a Boscombe tó felé. Nedves, lápföldön haladtunk, mert lápvidék volt az egész környék és számos lábnyom látszott nemcsak az ösvényen, hanem a keskeny gyepszegélyen is az ösvény mindkét oldalán. Holmes hol előreszaladt, hol megállt s egy izben kitért egy kissé bele a rétbé is. Lestrade meg én nyomom követtük. A detektív közönyösen és kicsinylően, míg én érdeklődéssel ügyeltem barátom minden mozdulatára, mert meg voltam győződve, hogy határozott célja van minden lépésének.

A Boscombe-tó, a mely mintegy ötven lépés átmérőjü náddalszegett kis vízfelület, a hatherleyi bérlét és a dusgazdag Turner parkja között terül el a határon.

A tulsó partot szegélyző erdőség fölött láhattuk a gazdag földbirtokos kastélyának kiugró vörös oromzatát. A tó Hatherley felőli partján az erdő nagyon sűrű volt, csak a fák és a tavat szegélyző nádas között huzódott mintegy husz lépés széles nedves pázsitöv.

Lestrade pontosan megjelölte azt a helyet, a hol a holttestre ráakadtak s a talaj csakugyan oly nedves volt, hogy alig vettem észre azt a nyomot, a melyet a test zuhanása okozott. Holmes, a

mint feszülten figyelő arczán és fürkésző szemén észrevettem, sok egyéb dolgot is kiolvasott a letaposott füből. Mint a nyomra bukkant vadászeb, ide-oda futkosott, míg végre társamhoz fordult.

- Mért mászott bele a tóba? kérdezte.

- Gereblyével vizsgáltam a vizet. Azt hittem, hogy találok valami fegyvert vagy más nyomot. De hogy az ördögbe...?

- Oh, hagyjuk ezt most. Nincs időm! Mindenütt ott van a nyoma a befelé görbülő ballábának. Vakondok is követhetné, s amott tűnik el a nád között. Oh, milyen egyszerű lett volna az egész dolog, ha itt lehettem volna, mielőtt úgy rontottak ide, mint valami bivalynyáj, letaposva mindent. Itt jött a tisztartó és kísérei, s elsöpörtek minden nyomot hét-nyolcz lábnyi területben a holttest körül. De emitt van három külön nyoma ugyanannak a lábnak.

Elővett egy lencsét s lefeküdt esőköponyegére, hogy jobban lásson, miközben folyton beszélt inkább csak saját magának.

- Ez az ifju Mc. Carthy lába. Kétszer sétálva ment és egyszer gyorsan szaladt, úgy hogy talpa mélyen besüppedt a talajba, míg sarka alig érte a földet. Ez elárulja egész történetét. Szaladt, mikor a földön látta atyját. Emitt meg az atya lába, a mint fel s alá járkált. De mi ez itt? A puska tus nyoma, mikor a fiu megállt, hogy hallgatózzék. És ez? Haha! Mi ez? Lábujjhegy, lábujjhegy! És teljes szokatlan csizma! Jön, megy, majd újra jön - természetesen a köponyegért. De honnan jön?

Fel s alá futkosott, hol elvesztve, hol újra megtalálva nyomot, míg végre eljutottunk az erdő szélére, egy nagy bükknek, a környék legnagyobb fájának, az árnyékába. Holmes megkerülte a fát, s még egyszer arczra feküdt, megelégedése jeléül halkan felkiáltva, jó ideig fekve maradt, felforgatva a leveleket és a szárazgallyakat; valamit, a mi, ha jól láttam, por volt, tett bele egy borítékba, s lencséjével megvizsgálta nemcsak a talajt, hanem a fa kérgét is, a meddig csak felért. Éles kődarab hevert a moh között; ezt is gondosan megvizsgálta és zsebre dugta. Azután egy gyalogösvényen keresztülvágott az erdőn, a mig ki nem jutott az ország-utra, a hol minden nyom megszűnt.

- Rendkívül érdekes eset volt, szólt aztán szokott modorában. Azt hiszem, ez a szürke ház jobbra a tisztartó lakása. Betérek egy szóra Moranhoz s talán irok is néhány sort. Ezután hazamehetünk ebédelni. Menjenek talán előre a kocsihoz, én is ott leszek nemsokára.

Körülbelül tiz percz mulva kocsin ültünk mind a hárman s visszahajtottunk Rossba. Holmes magával hozta a kődarabot is, a melyet az erdőben vett fel a földről.

- Ez bizonyára önt is érdekli, Lestrade, jegyezte meg, megmutatva a követ. - Ezzel követték el a gyilkosságot.

- Nem látok rajta semmi nyomot.

- Nincs is rajta.

- Hogy tudja akkor?

- Fü nőtt alatta. Néhány napja került csak oda. Olyan helynek, a hol azelőtt feketett volna, nem találtam nyomát. Megfelel a sérüléseknek. Más fegyvernek nyoma sincs sehol.

- És a gyilkos?

- Magas ember, balog, jobb lábára biczeg, vastagtalpu vadászcsizmát hord és szürke köponyegget, indiai szivarokat szív, szopókát használ és tompa zsebkése van. Van egyéb ismertetőjele is; de elég lesz ennyi is, hogy nyomába jussunk.

Lestrade nevetett.

- Sajnos, én még mindig kételkedem, szólt. - Az elmélet nagyon szép dolog, csak hogy nekünk keményfejű angol esküdtekkkel van dolgunk.

- Nous verrons (majd meglátjuk), felelt Holmes nyugodtan. - Önnek is megvan a saját módszere, nekem is megvan a magam módszere. Ma délután dolgom lesz még; de este valószínűleg visszatérek Londonba.

- És abbahagyja a dolgot?

- Nem; befejezem.

- De a titok?

- Meg van fejtve.

- Ki a bűnös tehát?

- Az az ur, a kit leirtam az imént.

- De kicsoda ez?

- Aligha lesz nehéz ráakadni. Ez a vidék nem igen népes.

Lestrade vállát vonogatta.

- Én gyakorlati ember vagyok, szólt, s igazán nem futkoshatok mindenfelé, hogy kutassak egy balog, biczegő alakot. Hiszen nevetne rajtam mindenki a hivatalban.

- Igaza van, szólt Holmes nyugodtan. - Én utbaigazitottam. Itt a lakása. Isten megáldja! Mielőtt elutazom, irok majd még önnek valamit.

Elváltunk Lestradetől s a szállóba hajtattunk, a hol már tálalva volt. Holmes szótlanul gondolataiba mélyedt s kínos zavar tükröződött az arcán.

- Jer csak, Watson, szólt, miután leszedték az asztalt. - Űlj le ide a székre s hallgasd meg a mondókámat. Nem tudom még mitévő legyek és szükségem van a tanácsodra. Gyujts rá egy szivarra, én meg majd beszélek.

- Kérlek szépen.

- Nos tehát, vizsgálva az esetet, az ifju Mc. Carthy vallomásában két olyan mozzanat van, a mely azonnal megragadta mindkettőnk figyelmét. Bennem azt a hitet keltette, hogy ártatlan, benned azt, hogy bűnös. Az egyik az, hogy atyja - a mint elmondta - a „Cooee!” kiáltást hallatta, mielőtt látta őt. A másik a patkány (a rat) szó, a melyet a haldokló emlegetett. Több szót mormolt, ne feledd el; de csupán ezt a szót értette meg a fiu. Már most vizsgálódásunknak ebből a két pontból kell kiindulnia, s kezdjük azzal a föltevessel, hogy a fiu tiszta igazságot beszélt.

- Hogy magyarázod a „Cooee!” kiáltást?

- Nyilvánvaló, hogy a fiunak nem szólhatott. A fiu, a mennyire az öreg tudhatta, Bristolban volt. Tiszta véletlenség volt, hogy a kiáltást meghallotta. A „Cooee!” kiáltásnak az volt a célja, hogy felkeltse annak a valakinek figyelmét, a kivel az öreg Carthynak találkozója volt a tó partján. De ez a „Cooee!” határozottan ausztráliai kiáltás, még pedig olyan, a melyet az ausztráliaiak gyakran használnak. Ime erős gyanu támad ennél fogva, ha az, a kit Mc. Carthy a Boscombe tó mellett várt, járt Ausztráliában.

- De hogy magyarázod ezt a szót „a rat”?

Sherlock Holmes elővett a zsebéből egy összehajtogatott papírlapot és kiterítette az asztalra.

- Ez a Viktoria gyarmat térképe, szólt. Tegnap este távirati uton megrendeltem Bristolból. Eltakarta kezével a térkép felsőrészét.
- Hogy olvasod ezt?
- *Arat* feleltem.
- És ezt? kérdezte tovább felemelve a kezét.
- *Ballarat*.
- Ugy van. Ez volt az a szó, a melyet a haldokló említett s a melynek a fiu csak a két utolsó szótagját értette. Az öreg Mc. Carthy ki akarta mondani gyilkosának a nevét. Ez és ez Ballarat-ból.
- Csodálatos! kiáltottam.
- Nyilvánvaló. Most pedig, a mint látod, jelentékenyen szűkre vontam a vizsgálódás körét. A szürke köpönyeg volt a harmadik mozzanat, a mely föltéve, hogy a fiu vallomása hiteles, egy újabb bizonyosság. A puszta homályból ilyenénképen határozottan kibontakozik egy szürke köpönyeges ballarati ausztráliainak az alakja.
- Ez igaz.
- S ez csak olyan ember lehet, a ki a kerületben lakik, mert a tó csak két helyről közelíthető meg, vagy a bérlőlakból vagy a parkból, a hová idegen ember nem igen juthat be.
- Ez is igaz.
- Most jön mai kirándulásunk. A talaj vizsgálatnak köszönhetem azokat az apró részleteket, a miket elmondtam annak a bamba Lestradenak, mint a rendőrség képviselőjének.
- De hogy jutottál rá ezekre a részletekre?
- Ismered módszeremet. Csekélységek megfigyelésén alapszik.
- Azt tudom, hogy természetét lépéseinek hosszából meg tudod ítélni. A csizmájára is rávallottak a nyomok.
- Ugy van. Különös fajta csizmája volt.
- De a sántasága?
- Jobb lába nyoma mindenütt jobban elmosódott, mint a bal láb nyoma. Kisebb súlylyal nehezedett rá. Tehát - mivel biczegett, sánta.
- De miért balkezes?
- Te magad is megütödtél a sérülés különös voltán, a mint az orvosi szemle megállapította. Az ütés hátulról jött, közvetlen közelből és mégis baloldalt érte. Már most hogy történhetik ez, ha a gyilkos nem balkezes. Ott állt a fa mögött, mialatt az apa fiával beszélgetett. Sőt még szivarozott is ott. Ráakadtam a szivar hamujára s különös jártasságom a dohányhamu fajták terén képessé tett arra, hogy a hamuból megállapítsam az indiai szivart. A mint tudod, behatóan foglalkoztam ezzel a kérdéssel s irtam egy kis értekezést is 140 különböző fajta pipadohányról, szivarról és cigarettáról. Miután megtaláltam a hamut, jól körülnéztem és rábukkantam a moh között, a hová hajította, a szivarcsutkára is. Indiai szivar volt, rotterdami gyártmány.
- És a szipka?

- Láttam, hogy a szivarcsutka nem volt a szájában. Tehát szipkát használt. A szivar vége metszve volt, nem harapva; de a metszés nem volt sima. Ebből következtettem a tompa zsebkésre.

- Holmes, szóltam, oly szükre vontad ez ember körül a hálót, hogy nem menekülhet s megmentettél egy ártatlan emberi életet oly igazán, mintha csak elmetszted volna a kötelet, a mely már a nyakán volt. Látom, mindez hová czéloz. A bünös...

- Turner János ur, jelentette a pinczér kinyitva a társalgó ajtaját s beeresztve a vendéget.

A belépő férfi különös, feltűnő alak volt. Lassu, biczegő járása s meggörbült válla arra vallottak, hogy megrokkant aggastyán, de kemény, mélyre szántott, nyers vonásai és hatalmas tagjai szokatlan lelki és testi erőt árultak el. Sűrű szakáll, szürke haja és tömött bozontos szemöldöke együttvéve méltóságossá, hatalmassá tették a megjelenését; de arcza hamuszürke volt s ajka és orrczimpái körül kékes árnyék játszott. Az első pillantásra tisztában voltam vele, hogy valami idült halálos baj áldozata.

- Tessék helyet foglalni a pamlagon, szólt Holmes előzékenyen. - Megkapta a leveletem?

- Megkaptam; a tisztartóm felhozta. Azt írta, hogy itt kíván velem találkozni, hogy a feltűnést elkerülje.

- Azt hittem, hogy az emberek beszélnének róla, ha én látogatom meg önt.

- És miért kívánt találkozni velem?

Fáradt szeme oly csüggedten tekintett barátomra, mintha hallotta volna is már a kérdésre a feleletet.

- Ugy van, szólt Holmes inkább a pillantásra, mint a szavakra válaszolva, - ugy van. Tudok mindent Mc. Carthyról.

Az öreg kezébe rejtette az arcját.

- Az Isten legyen velem! kiáltott. - De a fiatal Carthyt nem engedtem volna bántani. Szavamra mondom, bevallottam volna mindent, ha az esküdtszék bünösnek mondta volna.

- Örülök e kijelentésének, szólt Holmes komolyan.

- Már most is beszéltem volna, ha egyetlen leányomat nem sajnálnám. Megszakadna a szive - meg is fog szakadni, ha meghallja, hogy letartóztattak.

- Talán nem jut a dolog annyira, szólt Holmes.

- Hogyan?

- Én nem vagyok rendőrtisztviselő. Megtudtam, hogy az ön leánya hivatott ide s én tulajdonképen az ő érdekeit képviselem. De természetesen az ifju Mc. Carthynek ki kell szabadulnia.

- Én a végét járom már, szólt az öreg Turner. Czukorbetegségem van évek óta. Az orvosom azt mondja, nem bizonyos, elélek-e még egy hónapig, de szivesebben halnék meg saját házamban, mint a börtönben.

Holmes felállt s tollat ragadva és néhány lap papírt téve maga elé odaült az asztal mellé.

- Mondja el nekünk a valóságot, szólt. - Én majd leirom a tényállást. Ön aláírja és Watson lesz szives tanuskodni mellette. Így aztán megigérhetem, hogy vallomását csak a végső szükségben fogom felhasználni az ifju Mc. Carthy megmentésére. Fogadom, hogy csak akkor használom fel, ha elkerülhetetlenül szükséges.

- Nem bánom, szólt az öreg Turner. - Kérdés, élek-e a tárgyalásig, úgy hogy nekem igazán mindegy; csak gyermekemet, Elizt, szeretném megkímélni a gyalázattól. Most pedig elmondom önöknek az igazságot. A cselekvés sok időt kívánt; de elmondani hamarosan elmondom.

- Önök nem ismerték a halottat, ezt a Mc. Carthyt. Maga volt a megtestesült ördög. Azt lelkemre mondhatom. Isten óvja meg önöket attól, hogy ily ember karmai közé kerüljenek. Engem husz esztendőn át tartott vasmarokkal és megátkozta az egész életemet. Elmondom először azt, hogy kerültem a hatalmába.

- A hatvanas évek elején kerültem ki az aranyásók közé. Akkor még tüzes vérű, vakmerő, mindenre kész ficzko voltam. Rossz társaságba kerültem, inni kezdtem, a területemmel nem volt szerencsém, az erdőbe vettem magamat, egy szóval azzá lettem, a mit itthon utonállónak mondanak. Hatan voltunk, szabad, vad életet éltünk, hol egy-egy állomást fosztottunk ki, hol a bányákba igyekvő szekereket. Black Jack of Ballarat volt a nevem, s a gyarmat népe ma is emlegeti még a mi Ballarat-bandánkat.

- Egyszer egy aranyszállitmányra lestünk, a mely fegyveres kísérettel Ballaratból Melbourneba tartott. Megrohantuk őket. Hatan voltak ők is, hatan mi is, úgy hogy kemény munkánk akadt. De mi az első összecsapásnál négyüket kivetettük a nyeregből. Azonban közülünk is megöltek hármat, mielőtt a zsákmányt hatalmunkba kerítettük. Én pisztolyomat a kocsis fejének szegeztem, a ki nem volt más, mint ez a Mc. Carthy. Bár az Isten úgy akarta volna, hogy akkor agyonlőjjem; de megkíméltem, bár láttam, hogy merően rám szegezte ravasz apró szemét, mintha jól meg akarta volna jegyezni arczom minden vonását.

- Elillantunk az arannyal; gazdag emberek voltunk s visszatértünk Angliába, a nélkül, hogy bárki is gyanakodott volna ránk. Itthon elváltam régi czimboráimtól, s elhatároztam, hogy nyugodt, tisztességes életet fogok folytatni. Megvettem ezt a birtokot, a mely akkor éppen eladó volt, s rajta voltam, hogy bünös uton szerzett pénzzel minél több jót műveljek. Meg is nősültem, s bár feleségem fiatalon meghalt, itt hagyta maga helyét az én drága kis Elizemet. A mikor csecsemő volt még csak, apró kacsoja már akkor is mindennél jobban értett ahhoz, hogy engem a jó ösvényen vezessen. Egy szóval, új életet kezdtem, s megtettem minden tőlem telhetőt, hogy a multat kiengeszteljem. Minden a legjobb rendben folyt, mikor Mc. Carthy karmaiba kerültem.

- Bementem a városba valami befektetés miatt, s a Regent-utczában találkoztam vele. Szörnyen le volt rongyosodva.

- Itt vagyunk Jack, szólt, megragadva karomat. Ezentul családot hoz fogunk tartozni. Ketten vagyunk, én meg a fiam, s a te gondod lesz, hogy eltarts bennünket. Ha nem teszed meg, Anglia törvénytisztelő ország, s a rendőrség mindig kéznél van.

- Így kerültem ide nyugatra. Nem szabadulhattam tőlük, s azóta itt éltek legjobb darab földemen minden bér nélkül. Nem volt soha békém, nyugalmam. A multat nem felejthettem. Bárhová fordultam, rám vigyorgott mindenütt Mc. Carthy ravasz képe. A helyzet egyre rosszabbra fordult, minél nagyobb lett Elize, mert Mc. Carthy csakhamar észrevette, hogy lányom előtt még óvatosabban titkoltam a multat, mint a rendőrség elől. A mit megkívánt, meg kellett kapnia, és szó nélkül adtam neki mindent, földet, pénzt, házakat, mig végre olyat kívánt tőlem, a mit nem adhattam oda neki. Elizt kívánta.

- A fia, a mint tudják, fölcseperedett, ép úgy, mint a lányom. Mc. Carthy tudta, hogy beteg ember vagyok s jó fogásnak gondolta, hogy fiát ültesse bele az egész vagyonba. De én szilárdan ellenálltam. Nem akartam ezt az átkozott fajt összekeverni az enyémmel; nem mint-ha fiát nem szivelhettem volna, hanem mert atyja vére volt benne s ez elég volt nekem. Nem engedtem. Mc. Carthy fenyegetődött. El voltam szánva a legrosszabbra. Megbeszéltük, hogy találkozunk a tó partján, középütt házaink között, hogy letárgyaljuk az ügyet.

- Mikor odaértem, Mc. Carthy a fiával beszélgetett. Szivarra gyujtottam és egy fa mögött vártam, a míg egyedül marad. De mikor hallottam, miről beszélnek, előtött a harag és a keserűség. Sürgette fiát, hogy vegye feleségül a lányomat, annyira nem törődve lányom véleményével, mintha valami utcai czafat lett volna. Majd megőrültem arra a gondolatra, hogy én magam és minden, a mi drága nekem, ilyen ember hatalmába van. Nem vethetnék véget ennek az állapotnak? Én már féllábbal a sirban voltam. Bár elmém világos volt és testem elég erős, tudtam hogy az én sorsom meg van már pecsételve. De emlékem és leányom! Mind a kettőt megmenthettem, ha ezt a gaz nyelvet elnémithatom. És meg is tettem Holmes ur. És megtenném újra is. Nagyon vétkeztem, de életem mártírság volt, a melylyel megvezekelttem érte. De hogy a leányom is ugyanazokba a békókba kerüljön, a melyekben én sinlődtem, ez több volt, mint a mennyit elviselhettem. Leütöttem, és nem éreztem annyi lelkifurdalást sem, mintha valami gaz, mérges fenevad lett volna.

- Kiáltására visszatért a fia: de én ez alatt bejutottam az erdő sűrűjébe, bár még egyszer vissza kellett fordulnom köpönyegemért, a melyet menekülés közben leejtettem. Ez a valóság, uraim; így történt minden.

- Nem az én dolgom elítélni önt, szólt Holmes, mikor az öreg aláírta vallomását, a melyet Holmes feljegyzett. - Adja Isten, hogy sohase kerülünk ilyen kísértésbe!

- Adja Isten, uram. És most mi a terve?

- Tekintettel az ön egészségi állapotára - semmi. Ön maga is jól tudja, hogy nem sokára az esküdtszéknél magasabb bíró előtt kell számot adni tetteiért. Megőrzöm vallomását, s ha az ifju Mc. Carthy elítélnék, kénytelen leszek előállni vele. Ha nem ítélik el, halandó szem soha az életben meg nem látja. S az ön titka - akár életben marad ön, akár meghal - a mi titkunk marad.

- Ugy hát Isten önnel! szólt az öreg ünnepélyesen. - Halálos órájukat valamikor meg fogja könnyíteni az a gondolat, hogy békében engedtek engem megválni az élettől.

Remegve, összetörve botorkált ki az óriás öreg a szobából.

- Isten óvjon bennünket! szólt Holmes, hosszú szünet után. - Mért is üz ilyen játékot a sors a szegény, gyámoltalan földi lényekkel?

Mc. Carthy Jakabot az esküdtszék felmentette számos kifogás alapján, a melyeket Holmes emelt a védő útján. Az öreg Turner két hónapig élt még e találkozás után; de most már halott. És valószínű, hogy a két halálos ellenség fia és leánya boldogan élnek majd együtt, nem is sejtve milyen sötét felhő borul multjukra.

Sherlock Holmes halála.*

Irta: *Conan Doyle.*

Nehéz szívvel ragadok tollat, hogy az én lángeszű barátomnak Sherlock Holmesnak emlékét megörökítem. A mi azoknak az élményeknek és kalandoknak leírását illeti, a melyeknek ismeretségünk kezdete óta együttesen részesei voltunk, nagyon jól tudom, hogy igen sok kívánnivalót hagy hátra. Éppen azért azt az esetet, a mely két év előtt úgy feldulta életemet, hogy most is olyan fájdalmat okoz, mint akkor, nem is akartam papírra vetni. De James Moriarty ezredesnek nemrég megjelent levelei, a melyekben bátyjának emlékét az utókor előtt tisztázni akarja, arra indítottak, hogy az egészet, szigorúan az igazsághoz képest átadjam a közönségnek, annál is inkább, mert én vagyok az egyetlen, a ki annak a felejthetetlen tragédiának szemtanuja volt s azt minden egyes részletében olyan alaposan ismeri, hogy azt elhallgatni barátom emléke elleni véték lenne. Az esetről nyilvánosságra hozott körülményeket a hírlapok csak nagyon hézagosan adták elő, a tragédia egyik szereplője bátyjának levelei pedig teljesen elferdítve. Így tehát nem marad egyéb hátra, mint a Sherlock Holmes és Moriarty professor drámáját az igazsághoz hiven előadni.

***

Nősülésem és meglehetősen megindult orvosi gyakorlatom következtében - a mint talán a szives olvasók emlékezni fognak - gyéribben érintkeztem Baker-utczai régi barátommal. Ő ugyan, ha kutatásainál megbízható emberre volt szüksége, időről-időre még felkeresett; de az erre szükséges alkalom mind ritkább lett, úgy, hogy 1890-ben, - amint jegyzeteimből kitünik - ilyen eset csak mindössze háromszor adta elő magát. Jegyzeteimből az is kitünik, hogy Holmes 1890. végén és 1891. elején a francia köztársaságtól kapott valami rendkívüli fontos ügyben megbízást és kétrendbeli értesítést, amit Narbonne-ból és Nimes-ből küldött, azt helyezte kilátásba, hogy valószínűleg hosszabb ideig lesz elfoglalva. Gondolhatni tehát, hogy mennyire meglepett, mikor április 24-én szobámba láttam belépni, s fájdalmamra őt a rendesnél is halványabbnak és soványabbnak láttam.

- Bizony-bizony - mondá, gondolataimat kitalálva, - egy kissé nagyon is könnyelműen bántam el ezzel a rozoga szerkezettel. Érzem is. De nincs ellenvetése, ha beteszem az ablaktáblákat?

Azzal felkelt, s szorosán a fal mellett tartva, gondosan bezárta a táblákat.

- Ugy látszik, ön fél valamitől - kérdém én.

- Mindenesetre.

- És mitől, ha szabad kérdeznem?

- Szélpuskáktól.

- Mit jelentsen az kedves Holmes?

- Azt hiszem, kedves Watson, eléggé ismer arról az oldalról, hogy éppenséggel nem vagyok félnék természetű. De, ha az embert közvetlen veszély fenyegeti, örültség és nem bátorság, ha a kellő óvatosságot szem elől tévesztjük. Szabad tüzet kérnem?

S rágyujtva egy cigarettára, annak füstjét szemmel látható élvezettel szitta.

---

* „A Sherlock Holmes feltámadása” czimen e kötet elején közöltek teljes megérthetése céljából az alábbiakban közöljük azon eseményeket is, a melyek Sherlock Holmes halála hírét előidézték. *Szerk.*

- Bocsánatot kell kérnem, mondá azután, hogy ilyen későn alkalmatlankodom s mindjárt arra is kérjem, engedje meg, hogy ha végeztünk, a kapu helyett a kert falán távozhassam.

- De az istenért, hát mit jelent mindez?

Kinyújtotta a kezét s láttam, hogy mindkét csuklója be van kötve és vérzik.

- Amint látja, felelé mosolyogva, nem agyrémek üldöznek, hanem nagyon is hus és vérből való gazemberek. - De mondja csak, itthon van, a felesége?

- Nem biz' az, oda van hosszabb látogatóban.

- Igazán? Egészen egyedül van?

- Egészen egyedül.

- Akkor legalább nem esik olyan nehezemre azt az ajánlatot tenni, hogy kíséren el egy hétre a kontinensre.

- Hová?

- Az már nekem egészen mindegy, akárhová.

...Mindez felette feltűnő és nyugtalanító volt, mert Holmes nem szokott hiábavaló utazásokat tenni, rendkívül sápadt arcza pedig roppant izgatottságot árult el. Midőn észrevette, hogy megfigyelem, könyökével térdére támaszkodva, magyarázatba bocsátkozott.

- Ön kétségkívül hallott már Moriarty professorról egyet-mást?

- Soha semmit.

- Nos éppen abban rejlik az ő geniálitása és bámulatra méltósága, kiáltá Holmes. - Egész Londont felforgatja és mégsem ismeri senki. Már maga ez az egy dolog a bünkrónikák legelső hőségé avatja. Egész komolyan mondom, kedves Watson, hogy ha e felett az ember felett győzelmet tudnék aratni, s az emberiséget tőle megmenteni: életpályámat befejezettek tekinteném, s nyugalomba vonulnék. - Mert köztünk legyen mondva, az utóbbi időben a svéd királyi háznak s a francia köztársaságnak tett szolgálataim jutalma olyan jövedelmet biztosít részemre, hogy egészen átadhatnám magamat vegyész kísérleteimnek. De azt nem tudom tűrni, egy pillanatig sem hagyna nyugodni, hogy ez a Moriarty kénye-kedve szerint garázdálkodhatik egész Londonban a nélkül, hogy valaki csak megkísértené vele a harcot felvenni.

- De hát mit csinál az a világrabló?

- Csodálatraméltó életpályát futott meg eddig. Jó családból származik, kitűnő nevelésben részesült s bámulatráméltó tehetséggel bír a matematika iránt. Huszonegy éves korában egy tanulmányt írt Archymedes egyik tételéről, a mi egész Európában feltűnést okozott. Ez által egyik kisebb felsőbb iskolánkon tanszékhez jutott s minden látszat szerint egy fényes jövő küszöbén állott. Csakhogy szerencsétlenségére átöröklés útján olyan sátáni hajlamot érzett büntettek elkövetésére, hogy attól kiváló szellemi képessége nem hogy megóvta volna, de még inkább ösztönözte. Magától értetődik, hogy ilyen körülmények között egyike lett a legveszedelmesebb Rinaldóknak; a ki körül valóságos legenda-kör képződött s ő kénytelen volt állását otthagyni s Londonban letelepedni. Ennyi, a mit a rendőrség tud felőle, ellenben a mit most fogok elmondani, magam tudtam meg.

Azt tudja, hogy London gazember-matadorjait senki úgy nem ismeri, mint én; csakhogy nekem is már évek óta feltűnt, hogy minden nagyobb bűntény mögött egy olyan titkos és hatalmas kéz működik, a mely a tettes körül font hálót az adott pillanatban egy rántással széttepi és a bűnt az igazságszolgáltatás keze elől elvonja. Mindenütt, lopásoknál, rablásoknál, betöréseknél, gyilkosságoknál tapasztaltam ezt a titokzatos gépezetet. Évekig dolgoz-

tam rajta, hogy leplezzem a kulisszák mögött működő gépmestert, a ki az egész szerkezetet mozgásba hozza s az utóbbi időben minden kigondolható utvesztő után végre megtudtam, hogy a szálak Moriarty kezébe futnak össze.

Lelkemre mondom kedves Watson, ő a gazemberek Napoleonja. A büntettek felerésze nemcsak Londonban, de egyébütt is tőle származik, jobban mondva, ő az értelmi szerzőjük; mert ez az ember lángész és mélyen gondolkodó bölcsész. Elsőrendű agy-szerkezettel bír. Mint a pók hálóját a maga szögletében, úgy bocsátja ő is szerte az ő szövevényét, a melynek minden egyes szála rezgését nyomban megérzi.

Ő maga tényleg semmiben se vesz részt. Ő csak a tervező; de körülötte egész sereg mindenre képes segédszemélyzet lappang. Ha például arról van szó, hogy egy végrendelet, vagy más fontos okmány eltűnjék: egy ház kiraboltassék vagy egy valaki láb alól eltéessék, csak a professornak kell utasítást adni s minden megtörténik karikacsapásra. A bűnsegéd vagy bűnpártoló lehet, hogy a csendőrség kezébe kerül, de az igazi bűnös soha. S ilyenkor soha sincsen hiány sem pénzben sem utánjárásban, hogy az illető szabadlábra helyeztessék, a bíróság előtt fehérre mosassék. S a főtettesre senki még csak nem is gyanakszik.

Ezt konstatáltam hosszú kutatásaim révén kedves Watson s feltettem magamban, hogy török-szakad, széttépem ezt a veszedelmes szövevényt.

Csakhogy ez az ember, a milyen zseniális, épp oly számító és óvatos is, úgy körül van bátyázva mindenféle óvó-készülékkel, hogy lehetetlen megközelíteni; azaz bűnösségét úgy bebizonyítani, hogy a törvényszék elé állíthassam. Ön tudja, mire vagyok képes kedves Watson s mégis három hónapi szakadatlan hajsza után be kell vallanom, hogy a mi az értelmet illeti, most az egyszer egyenlő erejű ellenféllel állok szemben.

Bámulatraméltó ravaszága annyira meglepett, hogy gázságain nem is tudtam úgy szörnyűködni, mint kellett volna. De végre mégis fedetlenül hagyta egyik oldalát, - az igaz csak egy pillanatra - s ez, miután annyira a sarkában voltam, elegendő volt. Most már ő is be van hálózva s csak a végső rántás hiányzik, hogy menthetetlenül fogva legyen. Három nap mulva, azaz jövő hétfőn annyira érett lesz a dolog, hogy a tanár ur egész személyzetével a rendőrség kezében lesz. Ez lesz a századnak a legszenzációsabb bűnpöre, a mely világot fog vetni negyven fel nem derített bűntényre s az egész bandát akasztófára juttatja: de jól értse meg, csak abban az esetben, ha nem hamarkodjuk el a dolgot; különben az egész sereg jó madár elröpül.

Ha mindazt, a mire rájöttem, a professor ur tudtán kívül szerezhettem volna meg, akkor egészen simán folyt volna le az egész. Csakhogy ez az ő páratlan óvatosságával szemben lehetetlen volt; mert az igazat megvallva, minden lépésemet tudta. Minduntalan kirántotta a fejét a hálóból s én csakhamar ismét megfogtam. Ha ez a néma, de annál elkeseredettebb élethalál-harcz, a támadások és védelmek egész özöne élethiven előadható lenne: nem lenne hozzáfogható példa a titkos rendőrség évkönyveiben. Soha életemben nem volt szükséges akkora erőfeszítést tennem és soha életemben nem tett még ilyen próbára senki. Éppen csak hogy egy kis előnyt tudtam magamnak biztosítani.

Ma reggel akartam a végső rendelkezést megtenni s három nap mulva az egész nyélbe lett volna ütve; de a mint magánosan szobámban ülve az utolsó hurokról gondolkoznám, egyszerre csak feltáru az ajtó s a professzor előttem áll. Tudja, hogy idegeim meglehetősen edzettek és sokat kibírnak, de be kell vallanom, hogy megrendültem, mikor azt az embert, a kivel hónapok óta ébren és alva foglalkoztam, magam előtt láttam. Megjelenése különben sem meglepő. Rendkívül magas és sovány; homloka elődudorodó s szeme mélyenfekvő. Simára van beretválva s nem tagadhatja, hogy tudós és aszkéta. Válla a sok szellemi munkától meg

van görnyedve, a folyton ide-oda himbáló feje valami kigyószert ad neki. Számtalan redővel övezett szemével csaknem felfalt a kíváncsiságtól.

- Veszedelmes dolog töltött fegyvert tartani a hálóköntös zsebében - volt a belépő tanár első szava.

Mert tudnia kell, kedves Watson, hogy én nyomban tudatára jöttem a nagy veszélynek, a melyben forgok, mihelyt belépni láttam, mert hisz rá nézve életkérdés engemet örökre elnémitani s azért villámsebességgel ragadtam föl az íróasztalomon fekvő revolvert és rejtettem a zsebembe. Megjegyzésére aztán kivettem s felhuzva magam elé tettem az asztalra. Ő mosolygott ugyan, de szemében olyan villám cikizzott, hogy revolverem társaságában egészen nyugodtnak éreztem magamat.

- Ön kétségkívül nem tudja, ki vagyok.

- Ellenkezőleg, azt hiszem láthatja, hogy tudom. Különben, ha van valami mondanivalója, foglaljon helyet, öt perczig rendelkezésére állok.

- A mit én mondani akarok, azt ön mind tudja.

- Akkor hát azt is tudja, mi a feleletem.

- Ön eszerint nem tágit?

- Soha.

Erre zsebébe nyult, a mire én is megragadtam a revolvert. De fegyver helyett egy noteszt vett elő.

„...Január 4-én először állott utamba. 24-én feltűnő kellemetlen lett. Február közepén formális nehézségeket támasztott nekem; márczius végén minden vállalkozásomat meghiusította; miglen most, április végén, folytonos üldözése következtében, helyzetem annyira megrosszabbodott, hogy szabadságom is veszélyeztetve van. Ez tehát tarthatatlan állapot.”

- Van tehát valami javaslata? - kérdém gunyosan.

- Van. Önnek engednie kell minden áron.

- Igen, de csak jövő hétfőn.

- No, no. Egy olyan észszel megáldott ember, mint a milyennel ön dicsekszik, lehetetlen, hogy be ne lássa, hogy itt csak egy ut kínálkozik a megmenekülésre: az, ha ön visszavonul. Magamaga készítette ezt a dilemmát szakadatlan ellenségeskedésével.. Különben őszintén bevallom, hogy módszere igazi szellemi élvezetet nyújtott és végtelenül sajnálnám, ha e végső eszközhöz kellene folyamodnom.. Ön mosolyog, holott jól tudja, hogy nem szoktam tréfálni.

- A veszély mesterségemhez tartozik.

- Itt azonban nemcsak veszélyről van szó, hanem arról, hogy kettőnk közül az egyiknek csöndes emberré kell lenni s az nem én leszek, mert ön nem egyes emberrel, hanem egy egész jól szervezett ligával áll szemben, a melyet, minden éles látása daczára, alapjában nem tudott felfogni. Ha nem enged: könyörtelenül el lesz tiporva.

- Nagyon sajnálom, - mondám, miután felkeltem - hogy élvezetes társaságáról immár le kell mondanom, de nekem egyéb sürgős teendőm is van.

Ő is felállt s fejét rázogatva, némán nézett reám.

- Én is sajnálom - mondá végre - hogy ön olyan konok. De én nem tehetek magamnak szemrehányást: megtettem mindent, a mit tehettem. Önnek minden sakkhuzása ismeretes előttem. Hétfő előtt nem tehet semmit. Most tehát az a kérdés, ki dől előbb ki? Én-e vagy ön? De ismétlem, hogy nem én leszek a vesztes.

- Ön valóban olyan bókokkal halmoz el engem - mondám neki -, hogy én is kénytelen vagyok egygyel viszonzni. - Ha tényleg sikerülne azt az alternatívát megvalósítani, hogy életemmel kelljen megfizetni az ön lehetlenné tételét, szívesen feláldozom.

- Én csak azt helyeztem kilátásba, hogy önt megsemmisítem, - mondá, szemét hunyorgatva s azzal megfordult s köszönés nélkül eltávozott.

Igy folyt le az én nem mindennapi találkozásom veszedelmes ellenfelemmel. S ha őszinte akarok lenni, nem nézek félelem nélkül a jövő elé. Egész lénye azt fejezte ki, hogy az az ember nem szokott a levegőbe fenyegetődni, hanem megtartja, a mit ígér. Ön erre azt kérdezhetné: miért nem veszem a rendőrséget igénybe? Mert szentül megvagyok győződve, hogy az életem elleni merényletet nem ő, hanem valamelyik bűntársa fogja megkísérteni. Erre már kézzelfogható bizonyítékaim is vannak.

- Talán már megtámadták?

- Hát bizony, kedves Watson, Moriarty nem az az ember, a ki a levegőbe beszél. Hallgassa csak. Délfelé üzleti dologban az Oxford-utra mentem. Egy keresztuton, a sarkon befordulva egy örült sebességgel vágató taliga hajtott nekem s bizony-bizony alig volt annyi időm, hogy a gyalogjáróra ugorjam; a kocsi azonban úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ezentul nem mertem az ut közepén menni, hanem folyton a gyalogjárón. De ezen ép oly kevésbé volt életem biztosságban, mert alig pár lépéssel tovább egy téglá esett le egy ház fedeléről s éppen lábam előtt tört ezer darabra. Rendőrt hívtam és megvizsgáltattam a házat. Kítűnt, hogy a tetőt javítják, erre a célra volt kéznél a téglá és cserép. Erővel azt akarták rám kötni, hogy a szél fujta le a téglát. Én persze jobban tudtam a leesés okát, de mivel bebizonyítani nem tudtam volna, hallgattam. Erre már jobbnak találtam utamat kocsin folytatni. Fel is vettem egyet s kihajtottam bátyámhoz Pall-Mall-be, a hol aztán a nap hátralevő részét töltöttem. Mikor tőle elválva, önhöz igyekeztem, egy kapczabetyár nyílt utcán doronggal támadt reám. Ezt a gazembert ugyan leütöttem s átadtam a rendőrségnek, de előre is tudom, hogy közte és az obskurus professzor közt, a ki az alatt számtani feladványain egészen nyugodtan törí a fejét, a rendőrség a legkisebb összekötetést se fogja megállapítani tudni. Ezek után felfoghatja, hogy önhöz bejőve, miért volt az első dolgom a táblákat bezárni s hogy miért akarom a házat a kapu helyett egy kevésbé feltűnő uton elhagyni.

Már nem egyszer volt alkalmam barátomnak vakmerőséggel határos bátorságát megcsodálni; de sohasem inkább, mint most, mikor egészen nyugodtan mesélte a mai nap eseményeit, a melyek igen könnyen végzetes fordulatot is vehettek volna.

- Remélem, hogy e szerint itt tölti az éjszakát? - kérdém.

- Nem, kedves barátom. Ezt a vendégszeretetet megkeserülhetné, azt pedig nem akarnám. Én tisztában vagyok teendőmmel s biztosítom, hogy minden simán fog lefolyni. A professzor elleni vádat sikerült annyira nyélbe ütnöm, hogy jelenlétem nélkül is elintézhető, csak a vég-tárgyalásnál lesz személyes jelenlétemre szükség. Okosabbat tehát nyilván nem tehetek, minthogy a hátralevő pár napra a rendőrségnek teljesen szabad kezet engedek s arra az időre - ha önnek is úgy tetszik - önnel, valahová a Kontinensre megyünk.

- Igen szívesen, annál is inkább, mert ez idő szerint nem vagyok valami tulságosan igény-bevéve s különben is egész bátran szomszédomra bízhatom betegeimet.

- Igen ám, de mindjárt holnap reggel.

- Azt is, ha éppen meg kell lenni.

- Feltétlenül. Így hát legyen szíves utasításaimat betűszerint teljesíteni, mert arról van szó, hogy Európa legkörmönfontabb gazemberét s az ő mindenre kész bűntársait kijátszuk. Mindenekelőtt uti táskáját s a mit magával akar vinni, még ma kiküldi egy teljesen megbízható emberrel a Viktoria-pályaházba. Holnap reggel kocsit hozat, de lelkére kötve annak, a ki érte megy, hogy fel ne fogadja, a ki maga kínálkozik. Ezzel a kocsival elhajtat a Lowther-Árkádok partmenti végéhez. A kocsisnak egy czédulácskát ad, a mire fel lesz írva, hova hajtson és figyelmezteti, hogy a papirt el ne dobja. A fuvardíjat kezében tartja s mihelyt a kocsis megáll, kiugrik; a pénzt kezébe nyomja s rögtön átfut az Árkádok tulsó részére úgy, hogy 8 után ott legyen. Ott egy fedett kocsi fogja várni, arról ismerheti meg, hogy az öné, hogy a kocsisnak fekete köpenye lesz piros gallérral. Ebbe beleül, s ez a kellő időre elhozza önt a Viktoria-pályaházba, hogy a szárazföldi villámvonathoz jegyet válthasson.

- Ott találom önt?

- A kupében. Az első osztály második kocsijában, ami részünkre lesz fentartva.

- Helyes.

Még ezután is megkísértettem Holmest rábeszélni, hogy az éjt nálam töltsse, de erre semmi szín alatt sem állott rá, azt hívén, hogy jelenléte rám is veszélyt hozhat... Azután kikísértem a kertbe, ott átmászott a falon s nyomban rá egy előhívott bérkocsin haza hajtattott.

Másnap reggel felébredve, barátom utasításainak szószerint igyekeztem megfelelni. A bérkocsi megrendelésénél minden lehető elővigyázati rendszabályt megtartottuk. Azzal odahajtottam az Árkádok jelzett végéhez s ott kiszállva, átsiettem a tulsó felére. A fekete köpenyes kocsis már tényleg ott várt s mihelyt beültem, vágatva rohant a Viktoria-pályaudvar felé. Mihelyt kiszálltam, megfordult s a nélkül, hogy rám nézett volna, tovaszáguldott. Eddig tehát minden a legjobban ment. Táskámat magamhoz véve, kimentem a peronra, hogy kocsiba szálljak. Ez nem került semmi fáradságba, mert a kocsi ajtaján ott állt: *El van foglalva*. Gondot csak az okozott, hogy barátomat még nem láttam. S ez annyival inkább, mert a pályára szerint csak két perc hiányzott az induláshoz. Hiába néztem körül az utazók tömegén; Holmes jól ismert alakját se vehettem észre.

E közben egy olasz papnak tettem meg azt a szolgálatot, hogy hordárjának megmagyaráztam, hogy málháját közvetlenül Párisba irányíttassa. Ezután még egyszer körülnézve, kocsimhoz mentem s nem kissé lepődtem meg, hogy a kalauz az én angolul gagyogó olasz barátomat akarja utitársamul adni. Hiába igyekeztem ennek megmagyarázni, hogy ő nem idevaló; de látva, hogy mozsárba tört olasz nyelvemet épp oly kevéssé érti, mint én az ő angolát: megadtam magamat sorsomnak, hátborzongva gondolva arra az eshetőségre, ami barátomat érhetne, hogy még mindig nincs itt. Már az indulásra is megadatott a jel, midőn egyszerre csak, mintha az égből pottyant volna, barátom hangját hallom:

- Kedves Watson, hát ön már jó reggelt se kíván nekem?

Meglepetésemben csaknem összeroskadtam. Hátam megett csak az öreg olasz pap összetöpörödött alakját láttam, redőkkel körülvett fénytelen szemekkel s már-már megrázni akartam, mikor ezek a szemek elkezdtek ragyogni s az összeesett alak kiegyenesedett. De a mint ráismertem barátomra, ez ismét nyomban eltűnt s előttem csak a vén pap alakja feszengett.

- Szent isten! de megijesztett! kiáltám.

- Még mindig a legnagyobb elővigyázatra van szükség, susogá ő. - Alapos okom van hinni, hogy sarkunkban vannak... de nini, ott van Moriarty!..

A vonat Holmes utolsó szavainál elindult. Én visszanéztem s láttam, amint egy óriás magas-ságu ember a tömegen keresztül tör s a vonatvezetőnek integet; hogy álljon meg. De erre már késő volt, mert a vonat csakhamar teljes sebességgel megindult.

- Óvó-rendszabályaink úgy látszik, eddig szerencsésen beváltak, mondá Holmes nevetve.

Erre felállt, levetette talárját és letette kalapját.

- Benézett már a reggeli lapokba? kérdé.

- Nem.

- Akkor hát nem tud semmit a Baker-streetről?

- A Baker-streetről?

- No igen; házukba üszköt dobtak, de szerencsére nem tett nagy kárt.

- Az isten szerelmére! Hiszen ezt már nem lehet kiállni.

- Miután azt a dorongos gazembert letartóztattam, nyomomat vesztették. Különben egyáltalán nem jöhettek arra a gondolatra, hogy lakásomba visszatértem. Önt ellenben ugyancsak megfigyelték, mert e nélkül Moriarty nem jöhetett volna ide. Nem követtek el valami elnézést?

- Szigoruan az utasításhoz tartottam magamat.

- Ott találta az Árkádoknál a kocsit?

- Ott.

- Megismerte a kocsist?

- Nem.

- Bátyám volt, Mycroft. Nagy előny, ha az embernek ilyen esetben nem kell idegent a titokba avatni. De most azzal kell tisztába jönni, hogy mit tegyünk Moriarty ellen?

- Azt hiszem, ez nem kell, hogy gondot okozzon. A villámvonat összeköttetésben van a gőzhajóval. Ha azt elérjük, örökre leráztuk magunkról.

- Ugy látom, kedves Watson, hogy ön még mindig nem fogta fel, hogy ezt az embert minden tekintetben egyszintre kell helyezni velem? Vagy azt hiszi ön, hogy ha én üldöznék valakit, ilyen csekély akadályra meghátrálnék?... Még mindig olyan kicsinylőleg gondolkozik felőle?

- De hát mit tehet?

- Azt, a mit én is tennék.

- És mi lenne az?

- Különvonatot vennék.

- Azzal se érné utol.

- Sőt inkább. A mi vonatunknak egyszer meg kell állni Canterbury-ben. Az övé nem áll meg. Azonkívül a gőzös is vár a vonat megérkezése után félóráig. Ez elég, hogy utólérjen.

- Igazán azt lehetne hinni, hogy mi vagyunk az üldözöttek? De hát nem lehet őt, ha megérkezik, elfogatni?

- Akkor három havi fáradságom kárbaveszne. Mert a legnagyobb hal ugyan meg lenne fogva, de a kicsinyek jobbra-balra elmenekülnének. Holott, ha hétfőig várunk, az egész banda együtt kerül hurokra.

- De hát akkor mit tegyünk?

- Canterbury-ben kiszállunk.

- És akkor?

- Akkor toronyirányban New-Havenbe hajtunk s onnan át Dieppe-be. Csakhogy Moriarty ebben az esetben is ugyanazt fogja tenni, mint a mit én tennék helyében. Tovább utazik Párisba, málháinkat elfogja s két napig várni fog. Mig ő vár, mi más paktáskákat szerzünk s Luxemburg és Bazelen át Svájcba utazunk.

Nekem az utazás mindig különös élvezetet nyújtott. Most se sajnáltam tehát elveszett csomagomat; de az a gondolat, hogy egy hirhedt gazember elől bujkálnunk kell, szörnyen bosszantott.

Holmes azonban kétségenkívül jobban ítélte meg a helyzetet. Canterbury-ben tehát kiszálltunk - de biz itt csunya meglepetés várt, mert a legközelebbi vonat New-Haven felé egy óra múlva volt indulandó.

Még mindig néztem, hogy rohan a vonat a málhámmal odább, mikor Holmes megszólít.

- Ime itt van már ő is!

S abban a perczben berobog a különvonat, hogy az állomást egy fütytyel jelezve csupán, megállás nélkül tovaszáguldjon.

- Még az ő éles eszének is vannak határai, a mint látja. Ha gondolatomat eltalálta volna s itt kiszáll: az már valóságos mestermű lett volna.

- Ej ha utólért volna, mit tett volna?

- Minden valószínűség szerint rám támadott volna. Csakhogy ahhoz, mint mondani szokás, kettő kell. Most az első kérdés, itt együnk-e valamit, vagy várjunk, míg New-Havenbe érünk?

Este még Brüsszelbe utaztunk s másnap Strassburgba. Hétfőn reggel Holmes sürgönyözött a londoni rendőrségnek, a honnan még aznap este megjött a válasz; a mit Holmes cifra káromkodás kíséretében tűzbe dobott.

- Gondolhattam volna! mormogá. - Megszabadult.

- Ki, Moriarty?

- Az egész bandát elfogták, csak őt nem. De ki is vehette volna fel vele a harcot, ha én eljöttem? Pedig én azt hittem, minden ütőt a kezükbe szolgáltatam!... Így állván a dolgok, legokosabb, ha ön visszautazik.

- Miért?

- Mert ezentul veszedelmes lenne társaságomban maradni. Moriarty alól kihuztam a gyékényt. Londonba nem teheti be többé a lábát. Egész tehetségét tehát arra fogja használni, hogy rajtam bosszút álljon. Legalább ezt vettem ki szavaiból s azt hiszem, nem szokott tréfálni. Még egyszer ismétlem tehát, legjobb lesz, ha hazamegy.

Magától értetődik, hogy egy olyan régi czimbora mint én, ilyen figyelmeztetésre még inkább helyt áll. Strassburgban az ebédnél még sokáig folyt a vita köztünk, de a vége az lett, hogy este együtt utaztunk Genf felé. Előbb azonban egy remek, hét napot igénylő utazást tettünk a Rajna völgyében s onnan Interlakenbe s beljebb Meiringenbe. Ha barátom homlokán nem láttam volna szüntelenül ott tanyázni az aggodalom felhőjét, még gyönyörködni is tudtam volna a tavasz pompájában s a felettünk csillogó bérczek örök havában. De az a figyelmes vizsgálódás, a mivel minden szembejövőt végigmért, eléggé igazolta, hogy sehol sem érzi magát biztonságban.

Még most is élénken emlékezem, hogy egy hegymászás alkalmával felettünk egy sziklatömb egyszerre csak megingott s előttünk a mélységbe zuhant. Holmes egy pillanat alatt felkuszott a sziklára s vizsgálódva jártatta szemét körül a tájékon. Hiába erősítette vezetőnk, hogy ez tavaszkor mindennapos dolog, de a mosolygásából láttam, hogy ilyes valamit ő már régen várt.

S mégis, minden aggódo ébersége dacára egy pillanatra sem vesztette el jó kedvét, sőt mi több, soha életemben nem láttam ilyen vignak. Nem egyszer ismételve előttem, hogy szívesen befejezné életpályáját, ha tudná, hogy az emberiséget Moriartytól megszabadította.

- Azt hiszem, tette hozzá, bátran elmondhatom, hogy nem éltem hiába. S ha az isten ma szólit is ki az élők sorából, nyugodtan engedhetek hívásának; mert soha egyetlenegy esetben sem az ezer közül, a melyek foglalkoztattak; nem álltam a gázság, hanem mindig az igazság szolgálatában. Egy idő óta azonban sokkal több gyönyörűséget találok a természet problémáinak megfejtésében, mint azokban, a melyeket természetellenes társadalmi állapotaink tárnak élénk. Abban a pillanatban, mikor bizonyossá válik, hogy a művelt világ legnagyobb gazember-lángeszét megsemmisítettem, örökre leteheti krónikairó tollát.

Most még csak kevés mondanivalóm van hátra, a mit szintén egész élethüen fogok igyekezni előadni; noha sokkal szívesebben siklanék át szó nélkül az egészen, mert nagyon fájdalmas emlékeket kelt bennem.

Május 3-án Meiringenben voltunk, a hol az Angol-Udvarban szállottunk meg. Az idősb vendéglős - névszerint Peter Steiler - igen értelmes ember volt; a ki angolul is tökéletesen beszélt. Tanácsára május 4-én reggel felkerekedtünk, hogy a jéghegyek csucsára jussunk.

A szikla egyik oldalán mély ut van vágva, hogy az ember jobban láthassa a vizesést, de ennek az utnak nincs folytatása, úgy hogy az embernek ugyanazon kell visszatérni. Abban a pillanatban, mikor innen visszatérni akartunk, egy környékbeli ficzkó tünt szemünkbe, a ki egy levéllel kezében, futva felénk tartott. A levél a szálló bélyegével a vendéglóstól hozzám volt intézve. Azt írta benne, hogy távozásunk után egy fiatal angol nő érkezett oda, a ki ismerősei látogatására Luzernbe igyekszik, de mellbeteg lévén, vérhányást kapott s noha valószínűleg nem éli túl a reggelt, igen megnyugtató lenne rá nézve, ha utolsó órájában egy angol orvost tudna oldala mellett. Jöjjen tehát rögtön vissza. Utóiratában különösen szívemre köti a vendéglős, hogy minden áron tegyem meg kérését, mert az illető nő tudni se akar svájci orvosról s így ő rá nagy felelősség hármlik.

Ezt a kérést nem lehetett visszautasítani. S noha nagy aggodalmat okozott barátomat egyedül hagyni, kénytelen voltam egy honfitársnőm kérésének engedni. Holmes is rábeszélt, azt mondva, hogy egyideig még a vizesésnél marad s azután lassan a rosenloui tanyára megy, a hol este megtalálhatom. Távozásomkor még láttam, hogy Holmes a sziklához támaszkodva, összetett karokkal szemével a mélységbe mered. Így láttam őt utoljára az életben.

Utam ide s tova egy órát vehetett igénybe.

Az öreg Steiler a kapualjában állt.

- Valószínűleg nincs rosszabban? - kiáltám felé, még mindig futólépésben.

Az öreg meglepődve nézett rám s arcának csodálkozó kifejezésére szívem összeszorult.

- Nem az ön írása ez? - kérdém, a levelet zsebemből kivonva. - Nem fekszik itt egy angol nő betegen?

- Szó sincs róla! Ezt bizonyosan az a nagy angol írta, a ki az urak távozása után érkezett ide. Azt mondta...

De én nem vártam egy pillanatig sem, hanem halálos aggodalommal szivemben, a hogy lábam birta, rohantam vissza ugyanazon az uton. Lefelé egy órába került ez az ut, felfelé két óra kellett, míg ismét a vizesésnél voltam.

Holmes hegymászó botja még mindig azon a helyen volt, a hol őt utoljára láttam, de ő nem volt sehhol. Hiába kiáltottam nevét százszor is egymásután, felelet helyett csak saját visszhangomat hallottam.

Mikor a hegymászó botot megpillantottam, hideg borzongás futott végig a hátamon. Ő tehát nem ment Rosenlauba. Hanem itt ezen a három láb széles ösvényen, előtte a feneketlen örvénynyel, várta halálos ellenségét. A fiatal ficzkónak se volt sehhol nyoma. Ez bizonyosan Moriartytól meg volt vesztegetve s az utasítás szerint kettejüket magukra hagyta s vajjon mi történt találkozásuk után, ki tudja azt megmondani?...

Holmes botja még mindig oda volt támasztva, a hol utoljára váltottam vele szót. A terület itt a vizesés sziporkázásától annyira nedves, hogy a legkönnyebb lépés nyoma is meglátszik. Az ösvény tulsó vége felé egészen tisztán látszott két ember lábanyoma. Visszafelé egy se. Csaknem az ösvény végén össze-vissza volt tiporva a talaj s az alpesi füvek is el voltak tiporva és bemocskolva. Hasmánt néztem le a porzó vízkárpitba, de alkonyodni kezdvén, nem birtam kivenni semmit. Kiáltásomra csak a visszhang felelt.

Már-már visszatérőben voltam, midőn Holmes botjának felső végén valamit fényleni láttam. Odanyultam, hát mi volt? Holmes ezüst cigarettedoboza, a mit rendesen magánál hordott. Mikor kinyitottam, egy pár papírszeletke röpült ki belőle. Jegyzetkönyvéből voltak ezek kiszakítva s hozzám intézve. Írása élete utolsó perceiben is olyan határozott és jellemző volt, mintha íróasztalnál vetette volna papirosra.

„Kedves Watson! - így kezdődött a levél. - Mielőtt Moriarty professzor ural a köztünk fennforgó viták végleges elintézésére térnek, felhasználok az ő szivességéből nekem engedett pár percet, hogy Öntől bucsut vegyek.

A professor ur szives volt megmagyarázni nekem, hogy tudta egyrésről a rendőrséget kijátszani s másrésről minket szakadatlanul szemmel kísérni. Ezzel is beigazolta, hogy véleményem rendkívüli szellemi képességei felől nem volt tulzott. Azt hiszem, hogy sikerülni fog nekem további üzelmeinek véget vetni; de persze csak olyan áron, mely minden hozzám tartozómnak s legkivált önnek, nagyon fájdalmas lesz. Különben is elhatároztam, hogy tevékenységemről végleg lemondok s hogy végzetem ilyen fordulatot vett, az teljesen megfelel óhajtásomnak.

Őszintén megvallom önnek, hogy a levél hamisításra nyomban rájöttem s tudtam, hogy ilyesvalami következik belőle, de nem akartam megghiusítani. Patterson rendőrfelügyelőnek kérem mondja meg, hogy az óriási rablóbanda elleni bizonyítékokat a Moriarty felirású iratcsomó közt fogja találni. Végrendeletemet elutazásunk előtt átadtam bátyámnak. Végül arra kérve, hogy üdvözetemet kedves nejeinek átadni sziveskedjék, öleli igaz szeretettel tisztelője

Sherlock Holmes.

***

Most még csak pár szót. A megtartott szakértői szemléből kitetszőleg csaknem bizonyosra vehető, hogy Holmes és Moriarty vitatkozás közben nekihevülve, egymásnak mentek s dula-kodás közben a mélységbe zuhantak. A holttesteket kihalászni teljesen lehetetlennek bizonyult. Az örökké zugó vizmoraj közepette alussza tehát örök álmát, egymást átölelve a világ legveszedelmesebb gazembere s az igazság legbátrabb és legeszesebb zászlótartója. A parasztfiut szintén nem lehetett kipuhatolni. Kétségkívül Moriarty bandájának egyik tagja

volt. A mi a Moriarty-féle rabló-szövetkezetet illeti, még mindenkinek élénk emlékezetében lehet, hogy felfedezésük csak Holmesnak sikerült, a kinek keze sulyát még most is fájlalják a hirhedt czinkostársak. A fővezérről, a ki élükön állott, a végtárgyalás csak nagyon hiányos részleteket hozott napvilágra s hogy én mégis lehető élethiven rajzoltam meg ezt a feketelelkü gazembert azt legkivált azért tettem, mert védői ugy akarták becsületét megmenteni, hogy támadásukat az ellen intézték, a ki az én emlékemben mindig ugy fog tovább élni, mint az emberek legnemesebbike és legtehetségesebbje!

A drágakövek.

Irta: *Mihályfalvy I.*

Bartalics csendőr már most nyolczadik éve tagja a testületnek és ámbár megvan a kellő intelligenciája, máig is csak csendőr maradt. Előljárói ugyan már rég bevezényelték volna az altiszti tanfolyam hallgatására; de Bartalics csendőr mindannyiszor kérte, engedjék meg neki, hogy továbbra is egyszerű csendőr maradjon; mert ő nem akarja magát irodai munkákkal lekötetni, hanem minden idejét a közbiztonsági szolgálat és a bűnügyek nyomozásának óhajtja szentelni. És a derék csendőr meg is maradt állhatatosan a lajtorja legalsóbb fokán, de annál nagyobb tevékenységet és fáradhatlan buzgalmat fejtett ki különösen komplikáltabb bűnügyek kinyomozásánál és nem egy fényes eredmény fűződik Bartalics csendőr nevéhez, tanujelét szolgáltatván a derék csendőr ritka tehetségéről, nagy talentumáról és ambíciójáról.

Ezt a csendőrt Szatmármegyéből, Szepes vármegye egyik ismert kies bányavárosába helyezték át. A városka környékét, melynek területén a csendőrség szolgálatot teljesít, tótok lakták és a csupán magyarul beszélő csendőr nem csekély aggodalommal tekintett jövő működésének eredményessége elé, melyet ez a nyelvbeni tudatlanság bizonyára nem csekély mérvben fog megbénítani. Mert azt tudta Bartalics nagyon jól, hogy a csendőr csak akkor képes eredményesen munkálkodni, ha a lakosság nyelvét ismeri. Ezen ismeret nélkül minden törekvése mellett egy tehetetlen bábbá változik.

Bartalics éppen az ötödik napot töltötte új őrsén, midőn az őrsparancsnok egy fontosabb nyomozási ügyben három csendőrrel szolgálatba távozott és ő egyedül maradt a laktanyában. De nem maradt soká magára, mert csakhamar egy fiatal próbacsendőr jelentkezett nála, kit most osztottak be szolgálatra az őrsre.

A délutáni órákban egy igen diszes kocsis állott meg a laktanya előtt és abból egy előkelően öltözött 35 év körüli úri ember szállott ki. Egyenesen az őrsirodába ment és miután megtudta, hogy az őrsparancsnok távol van és azt Bartalics csendőr helyettesíti, némi gondolkodás után, magát mint a városban igen jól ismert M. grófot bemutatván, a következőket adta elő:

Nőm egy dúsgazdag gyáros egyetlen leánya volt és midőn atyja meghalt, nemcsak nagy vagyonát, hanem három darab ritka becsü és értékű rubintkővet örököltem, melyeket apósom egy perzsi utazása alkalmával félmillió koronáért vásárolt és amelyeket természetesen mindenkor igen nagy gonddal őrzött meg. A nagyértékű drágakövek megőrzésére én is nagy gondot fordítottam és azokat több családi ékszerrel együtt iróasztalom egyik e célra berendezett fiókjában tartottam. A kövek létezéséről nőmön kívül csupán öreg erdészemnek volt még tudomása, aki apósomnál több évtizeden át szolgált, annak teljes bizalmát bírta és a kinek becsületességéről én is meg vagyok győződve. Nemrégén egyik falusi birtokomra távoztam és csak két hét multával tértem ismét vissza. Midőn visszaérkezésem után most is jól elzárt és külsőleg teljesen ép és érintetlen iróasztalom fiókjait kinyitottam, meglepetve vettem észre a feltűnő rendetlenségből, hogy abban valaki kotorászott. De meglepetésem igazi megdöbbenéssé, sőt mondhatom rémületté változott, midőn a drágaköveket keresve, azokat nem találtam. Kikutattam alaposan mindent, kiforgattam minden fiókot. Hiába, a rubintok eltűntek! Persze rögtön behívtam nőmet, de ő nem tudott semmi felvilágosítást adni. Az erdészt is előhívtam, de ő is kétségbeesetten tördelve kezeit, határozottan kijelentette, hogy mit sem tud a drágakövekről. Ekkor a városi rendőrséghez fordultam, honnan egy rendőrbiztost küldtek ki a nyomozás megejtése végett. Ez is átkutatta az iróasztalt, sőt az egész lakást felhányta, végre Mari nevű cselédünket fogta gyanuba, kiről bebizonyult, hogy egy

Pista nevű lovászgyerekekkel már régebbi idő óta szerelmi viszonyt folytat. Napokig tartott ez a vizsgálat és végeredménye az lett, hogy a drágakövek nem kerültek elő, ellenben Mari és Pista, aki folyton ártatlanságukat hangoztatták és akik ellen különben sem merült fel semmi pozitív bizonyíték, a bíróság fogházába kísértettek.

A nyomozás ilyen eredménye engem azonban nem elégíthet ki. Én az elveszett drágaköveimet akarom vissza, erre pedig, daczára annak, hogy kézrekerítőjének tízezer korona jutalmat ajánlottam fel, semmi kilátásom sincsen.

Az urakhoz jöttem tehát és kérem vegyék önök kezükbe az ügyet és segítsenek, hogy újból tulajdonába juthassak ellopott drágaköveimnek. Nem leszek fáradságukért háládatlan. Ha megkerítik a drágaköveket, szívesen megadom a kitűzött jutalom kétszeresét is.

Bartalics csendőr megköszönte a gróf bizalmát és kijelentette, hogy kérésére minden jutalomra való tekintet nélkül, szívesen megejti a nyomozást és minden lehetőt elkövet a rubintok megkerítésére.

A gróf ezek után kissé megnyugodva távozott a laktanyából és kocsija csakhamar továbbrogt a poros és döcögős kövezeten.

Pár perc elteltével Bartalics csendőr is elhagyta a laktanyát és egyenesen a grófi kastélyba ment. Itt megtartotta a helyszíni szemlét, megvizsgálta alaposan az íróasztalt és környékét, aztán sorba kikérdezte a cselédséget. Ennek végeztével a fogházba ment és az ott letartóztatott Pista és Mari cselédekét kérdezte ki. Mindketten ártatlanságukat bizonyították. Mari ez alkalommal megerősítette, hogy ő szokta a gróf dolgozószobáját kitakarítani és ebben a szobában a gróf távollétében senki sem szokott megfordulni. Hosszabb kérdezősködés után azonban mégis visszaemlékezett arra, hogy egy alkalommal az ő jelenlétében az erdész Elvira nevű unokahuga is benn volt a szobában, de ott csak néhány perczig tartózkodott és csupán a falon függő régi képeket tekintette meg.

Bartalics azon nyomozó csendőrökhöz tartozott, a ki a legjelentéktelenebb körülményt sem szokta figyelmen kívül hagyni. A nyomozás eddigi eredménye nem derített fel ugyan semmi olyan körülményt, mely a további irányt megjelölhette volna és némelyik nyomozó-közeg bizony - a körülmények ilyen alakulása után - csakhamar befejezte volna az eljárást. Bartalics azonban ezt nem tette. A fonalat nem ejtette ki a kezéből, sőt miután az egészen kisiklani látszott, belekapaszkodott a végébe. Ez a vég pedig Elvira kisasszony felé irányította. Mindenesetre nem fog ártani a közelebbi ismeretség, gondolta magában. Ki tudja, annak a látogatásnak a gróf dolgozószobájában, nem volt-e valami titkos rugója; nem valószínű ugyan, de lelkiismerete csak akkor lesz nyugodt, ha erről is bizonyosságot szerez.

De az egyszerű csendőr nem ronthat be csak úgy, minden nélkül, egy fiatal és kényesen nevelt urihölgyhez. Jögalapja sem volt hozzá. Különben a csendőrnek egyelőre nem is annyira a kisasszony személyének, mint inkább körülményeinek, viszonyainak, életmódjának és jellemének az ismeretére volt szüksége. Erre az ismeretre pedig a rövid, személyes érintkezés legkevésbé adta volna meg a biztos alapot. Tudta Bartalics, hogy különösen az előkelőbb hölgyeket még hosszabb megfigyelés után sem lehet egykönnyen kiismerni.

Egy bájos mosoly, szeretetreméltó magaviselet könnyen megtévesztik az ítélőképességet. De az okos csendőr feltalálja magát minden helyzetben és egy kis akadály nem riasztja el a kitűzött céljától. Bartalics is miután ismételtén maga elé tűzte az elérendő célját és elgondolta az akadályokat, a melyek meggyőződtek, hogy a közvetlen érintkezés ez esetben lehetetlen, önkéntelenül vágott arra az útra, mely esetleg a cél eléréséhez vezethetett. Megtudta ugyanis, hogy az erdésznél egy fiatal, 16 éves leányka szolgál, mint szobalány. Ezzel kell megismerkednie, hogy Elvira kisasszonyt megismerje. Bartalics csinos fiú volt és csakhamar bizalmas lábon állott a szobaciczussal. Pár napi ismeretség után aztán megtudott mindent, a mit akart.

Legfontosabb az volt, hogy a kisasszony szerelmi viszonyt folytat a szomszédos város tisztartójának a fiával. A szerelmesek majdnem naponta titkos találkozásokon öntik ki érzelmeiket és az erdésznek halvány sejtelve sincs róla, hogy az ő ártatlan unokahugocskája minő tilos ösvényeken halad.

No de végre ebben sincs még valami különös. Ez bizony megesik más tisztességes leányokkal is. Hanem azért mégis jó lesz a tisztartó fiával megismerkedni, - gondolta magában Bartalics, mert csak akkor győződhetek meg valójában, hogy a követett irány csak csalfa fény, eloszló délibáb, vagy pedig az igazi tettes nyomára vezet-e.

Bartalics éppen a szobaleánnyal való beszélgetés után távozott az erdész lakásából, midőn a véletlen utközben összehozta a hazafelé menő és unokahuga kíséretében levő erdészszel. Szóba állottak és a beszéd csakhamar az elveszett ékszerekre irányult. Az erdész élénken fájlalta a nagy veszteséget és érthetetlennek nyilvánította a nagy lopást, elkövetési módját, annál inkább, mert a gróf családján kívül csak ő tudott azok létezéséről.

- Hát Elvira kisasszony nem tudott az ékszerekről? - kérde Bartalics.

- De igen, ugy emlékszem, hogy egy izben beszéltem neki azokról.

- És kegyed, kisasszony, - fordult most Bartalics hirtelen a leány felé, - soha sem látta azokat a drágaköveket?

- Már hogy láttam voltam, *mikor a gróf dolgozószobájában sem voltam soha sem.*

Még kis ideig beszélgettek, azután szívélyes üdvözlések mellett elváltak egymástól.

- Elvira kisasszony tagadja, hogy valaha a gróf dolgozószobájában járt - morfondirozott magában Bartalics, - pedig Mari határozottan állítja, hogy egy izben benn volt a szobában és a képeket vizsgálta. Ugyan mi oka lehet Elvira kisasszonynak, hogy ezt eltagadja. Kezd a dolog igazán érdekes lenni.

Önelégedett mosoly játszadozott a derék csendőr ajkai körül, miközben gondolatokba mélyedve, a szomszédos város felé irányította lépteit.

A városba érkezve nem sok fáradságába került M. tisztartó fiáról, a szükséges felvilágosítást beszerezni. Ismerte a város apraja-nagyja, mint léha dologkerülő, kicsapongó frátert, a kit csinjei miatt már az iskolából is kicsaptak és a ki most is híres arról, hogy a városban senki sem tud annyit inni és dorbézolni. Persze az urfi nyakra-főre csinálta az adósságot és tisztességben, közbecsülésben megöszült atyja hiába intette a jóra, hiába iparkodott a szívére beszélni, nem használt annak már semmi. Apja előtt mindent fogadott, ígérte, hogy lemond az eddig folytatott életmódról és tisztességes kenyérkereset után néz; de ha hátat fordított az apjának, megint csak a régi volt. Ivott, kártyázott és kétes hirű emberek társaságában lopta a napot.

Bartalics csendőr az egyik vendéglőbe is betért, a hol a fiatal ember leggyakrabban belátogatott czimboráival. Itt aztán megtudta, hogy Elvira kisasszony udvarlója az utóbbi időben feltűnő sokat költekezik, ész nélkül szórja a pénzt, sőt annyira bőviben van a pénznek, hogy még régi adósságait is kifizette.

A dolgok ilyenén alakulása természetesen csak megerősítette a gyanut, melyet Bartalics már kezdetben táplált. El is határozta, hogy most már teljes komolysággal fogja a nyomozást a megindított irányban tovább folytatni, még pedig azon kecsegtető reménnyel, hogy fáradozása a gyümölcsöt is meghozza.

Miután még megtudta, hogy a tisztartó fia már két hete nem volt a szülői házban és atyjától pénzt nem kapott, első sorban az ékszerészeknél kezdett kutatni, remélve, hogy azok valamelyikénél megtalálja a valószínűleg már eladott követ.

És Bartalicsnak e kutatásában is szerencséje volt. A város legnagyobb ékszerüzletében csakhamar rábukkant az egyik kőre, mely most már hivatva lészen a rejtély teljes megoldásának kulcsát kezébe adni.

Bartalics kérdésére, hogy miként került e kő birtokába, az ékszerész előbb azt mondta, hogy atyjától örökölte, majd pedig, miután a csendőr figyelmeztette a sulyos következményekre, oda módosította előadását, hogy a követ egyelőre ismeretlen, nyulánk, előkelő megjelenésű fiatal embertől vette, még pedig ezen követ egymagában.

Bartalics egyelőre megelégedett ezen felvilágosítással és a drágakövet gondosan elrejtve tárczájában, hagyta el az üzletet.

Nem sok idő telt bele és Bartalics csendőr szemtől-szembe állott a fiatal gavallérral. Ott találta most is az egyik tivornya tanyáján. Midőn a csendőr megszólította, hogy valami fontos beszélni valója van vele, kissé meghökkenve ugyan, de nyugodtságot színelve, szó nélkül követte. A csendőr a fiatal emberrel egyenesen a tisztartó lakására ment. Az öreg, becsületben és tisztességben megőszült tisztartó meglepetve látta fiát a csendőr kíséretében, de az utóbbit barátságosan fogadta és miután székkal kínálta, várakozó tekintetet vetett rá.

Bartalics csendőr nem habozott soká, hanem most már teljes nyíltsággal és leplezetlenül adta elő a dolgot, felszólítván egyben a fiatal embert, hogy minden további kellemetlenség és feltűnés kikerülése végett a másik két drágakövet is adja elő.

Leirhatlan jelenet következett erre. Az apa a szégyentől és dühtől reszketve ugrott fel helyéről és rávetette magát eltévelyedett fiára. Bizonyára agyonsujtja hatalmas öklével, ha Bartalics csendőr meg nem védi. A fiu pedig ott állott halotthalványan, egész testében remegve és fejét mellére horgasztva.

Bartalics csendőr a kínos jelenetnek véget vetendő újból felszólította a fiatal embert, a kövek előadására.

De ez most már kissé összeszedvén magát, a csendőr nem csekély meglepetésére tagadáshoz folyamodott és azt állította, hogy semmit sem tud a kövekről.

A csendőr most elővette a megtalált drágakövet és felmutatta a fiatal embernek.

- Lássá - szólt - ezt a követ ön adta el N. ékszerésznek. Főlöleges tehát minden tagadás, ezzel csak a saját helyzetét sulyosbitja és szegény atyja szegényét tetézi.

De a szép szó mitsem használt, a fiatal ember konokul megmaradt tagadása mellett. Bartalics csendőr a dolgok ilyen állása mellett hozzálátott a fiatal ember szobájának kikutatásához. A kutatást az íróasztalon kezdte meg, melynek egyik fiókjából egy csinos doboz került elő. A csendőr már azt hitte, hogy ebben találja a drágaköveket, de csak írásokat talált, köztük több az utóbbi időkből származó kiegyenlített számlákat.

- Tisztartó ur - szólt most a csendőr - még egyszer kérdem, nem emlékszik, adott-e fiának utóbbi időben pénzt és mennyit?

- Határozottan állithatom, hogy tölem több mint két hónapja egyetlen krajczárt sem kapott.

- Akkor - fordult most a csendőr a fiatal emberhez - mondja meg nekem, hogy ezeket a számlákat miből egyenlítette ki?

A fiatal ember összerázkódott, arca krétafehérré lett és szótlanul meredt a csendőrré.

- Lássá - szólt újból a csendőr - minden tagadás hiábavaló. Az igazság ugy is napfényre kerül. Ezeket a számlákat abból a pénzből egyenlítette ki, a mit az ékszerésztől kapott! Igaz?

- Igaz... hebegé a fiatal ember alig hallhatóan.

- Hát hol vannak a többi kövek?

A fiatal ember ingadozva lépett az íróasztalhoz és reszkető ujjakkal nyomott meg egy alig észrevehető fenyőgörcsöt, mire egy titkos kis fiók vált láthatóvá. Ebből egy kis dobozt emelt ki és átnyújtotta a csendőrnek. Bartalics kinyitván a dobozt, benne találta a második követ, de a harmadik hiányzott.

- Hát a harmadik kő hol van?

- Nem tudom.

- Hogyne tudná, csak nem akarja megmondani. Hát én megmondom magának, hogy hol a harmadik kő... Elvira kisasszonynál.

- Nincsen nála!

- De nála van. Majd megmutatom, hogy nála van. Rögtön elmegyek és átkutatom a szobáját; majd meglátom, hogy nem találom-e ott.

A fiatal ember egy pillanatig szinte megsemmisülve bámult maga elé, majd könnyörgő hangon kérte:

- Ne tessék Elvirát bántani. Beismerem, a harmadik kő nála van.

A fiatal ember most már teljesen megtörve, töredelmesen bevallott mindent. Elbeszélte, hogy Elvirával szerelmi viszonyt folytatván, midőn ez előtte egy alkalommal emlegette a drágaköveket, rögtön az a terv villant meg agyában, hogy a drágaköveket minden áron megkeríti. Csakhamar beavatta Elvirát is tervébe, de az kezdetben mitsem akart a dologról tudni és csak hosszú rábeszélés után ígérte meg közreműködését. Elvira csakhamar viaszlenyomatot szerzett a dolgozószoba és íróasztal zárjairól és miután az álkulcsok elkészültek, azok segítségével egy éjjel, midőn a gróf éppen távol volt, behatolt az írószobába és elhozta a köveket, a mikből Elvira az egyiket magánál tartotta. Mindezt elmondva újból könnyögött, hogy legalább Elvirát kimélgjük, a ki ugy is csak az ő öntudatlan eszköze volt.

Bartalics csendőr, a ki ugyis szívesen elkerülte a feltűnést, a könnyögrésre megígérte, hogy lehetőleg megkiméli a leányt, ha a harmadik követ is megkapja. Felszólította a fiatal embert, hogy Elvirának néhány sort írjon és kérje fel sürgősen a harmadik kő elküldésére. Ezt a levelet csakhamar elvitte egy lovas küldöncz és pár óra elteltével büszke önérzettel jelentette Bartalics csendőr a kárvallott grófnak, hogy a drágakövek hiány nélkül megkerültek.